

Rolf Gollob și Peter Krapf (editori)

Predarea democrației

O colecție de bune practici în domeniul educației pentru
cetățenie democratică și drepturile omului

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Predarea democrației

O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului

Editori/autori:

Rolf Gollob

Peter Krapf

Ilustrații:

Peti Wiskemann

Volumul VI

din

volumele ECD/EDO I-VI

Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului în practica școlară. Secvențe de activități didactice, concepte, metode și modele

Editura Consiliului Europei

Opiniile exprimate în prezenta lucrare reprezintă răspunderea autorilor și nu reflectă neapărat politica oficială a Consiliului Europei.

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei publicații nu poate fi tradusă, reprodusă sau transmisă, în orice formă sau prin orice mijloace, electronice (CD-Rom, Internet etc.) sau mecanice, inclusiv fotocopiare, înregistrare sau prin orice sistem de stocare sau regăsire a informațiilor, fără permisiunea prealabilă în scris a Diviziei de Informare Publică și Publicații, Direcția Comunicare (F-67075 Strasbourg Cedex or Publishing@coe.int).

Coordonarea pentru realizarea, proiectarea și editarea acestui volum a fost efectuată de IPE (Proiecte Internaționale în Educație, www.phzh.ch/ipe) de la Universitatea din Zurich pentru Formarea Profesorilor (Pädagogische Hochschule Zürich - PHZH).

Această publicație a fost co-finanțată de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC).

International Projects in Education

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Textul în limba engleză a fost verificat de Departamentul de Producție a Documentelor și Publicațiilor (DPPD), Consiliul Europei

Ilustrații: Peti Wiskemann

Coperta: Peti Wiskemann

Așezare în pagină: Ogham/Mourreau

Traducere în limba română: Angela Teșileanu

Proofreading (limba română): Simona Velea

Council of Europe Publishing

F-67075 Strasbourg Cedex

<http://book.coe.int>

ISBN 928-92-871-6332-5

© Consiliul Europei, decembrie 2008

Tipărit în Belgia

Coautori și colaboratori

Emir Adžović – Bosnia și Herțegovina

Saliha Agić – Bosnia și Herțegovina

Suad Alić – Bosnia și Herțegovina

Irena Batić – Bosnia și Herțegovina

Emina Dedić – Bosnia și Herțegovina

Elisabeth Hösli – Elveția

Mirjana Knežević – Bosnia și Herțegovina

Dunja Lazić – Bosnia și Herțegovina

Franziska Gerster – Elveția

Helen Lehmann – Elveția

Sabrina Marruncheddu – Elveția

Michel Herode – Belgia

Reto Moritzi – Elveția

Monique Nobs – Elveția

Michel Rapp – Germania

Valerie Shaw – Marea Britanie

Vedrana Spajić-Vrkaš – Croația

Keith Sprague – Elveția

Zoran Stojanović – Bosnia și Herțegovina

Zdravko Sunkić – Bosnia și Herțegovina

Valerie Travis – Marea Britanie

Kemal Velagić – Bosnia și Herțegovina

Wiltrud Weidinger – Elveția

Cuprins

Introducere.....	9
 Capitolul 1 - Construirea atmosferei în clasă	
Introducere	11
1.1. Cartonașe perechi	12
1.2. Drepturi, responsabilități și reguli în clasă	13
1.3. Embleme pentru identitate	15
1.4. Un buchet de flori.....	17
1.5. Bețișoare chinezești.....	18
 Capitolul 2 – Clarificarea valorilor	
Introducere	19
2.1. Pluta.....	20
2.2. Sisteme de valori	21
2.3. Filosofia vieții	23
 Capitolul 3 – Cunoașterea drepturilor omului	
Introducere.....	25
3.1. Posterul drepturilor omului.....	27
3.2. Sfori.....	29
3.3. Copacul drepturilor omului	30
3.4. Călătoria cu balonul	31
3.5. Dorințe și nevoi	33
3.6. Cutia de comori	34
 Capitolul 4 – Perceperea celorlalți	
Introducere.....	35
4.1. Toți diferiți, toți egali	36
4.2. Diferența.....	37
4.3. Adevărat și fals.....	38
4.4. Primele impresii	39
4.5. Cu toții avem prejudecăți	40
4.6. Cu toții suntem egali, dar unii sunt mai egali decât alții	42
4.7. Turiștii	43
4.8. Globingo: „O ființă umană face parte din întreaga lume”	45

Capitolul 5 – A face dreptatea să funcționeze

Introducere.....	47
5.1. Nu este drept	48
5.2. Excepția.....	49
5.3. Puzzle-ul.....	50
5.4. Rolul legii.....	51
5.5. Perspective asupra dreptății.....	53

Capitolul 6 – Înțelegerea filosofiei politice

Introducere.....	55
6.1. Concepte de bază ale gândirii politice.....	56
6.2. Atitudini față de putere.....	57
6.3. Dacă aș fi magician	59

Capitolul 7 – Participare politică

Introducere.....	61
7.1. Zidul tăcerii	62
7.2. Sentimentele mele față de dictatură.....	63
7.3. Chestionar referitor la atitudinea față de schimbare.....	64
7.4. Proiect de dezvoltare	67
7.5. Noi și lumea	69
7.6. Ar trebui să participăm politic?.....	71
7.7. Cum vă afectează guvernul viața?.....	73
7.8. Modalități de participare la democrație.....	74
7.9. Ciclul unei politici.....	75

Capitolul 8 – Abordarea conflictului

Introducere.....	79
8.1. Soluții de tip câștig - câștig	80
8.2. O abordare structurată a soluționării conflictului	81
8.3. Conflictul familial și între colegi.....	83
8.4. Sesiune de brainstorming referitoare la conflict și pace	84
8.5. Statuile.....	85
8.6. Pedepsă versus soluționarea pozitivă a conflictului.....	86
8.7. Minorități.....	88
8.8. Imagini de război și pace	90

Ilustrații

Introducere.....	91
1. Construirea atmosferei în clasă	92
2. Clarificarea valorilor	93
3. Cunoașterea drepturilor omului.....	94
4. Perceperea celorlalți	95
5. A face dreptatea să funcționeze.....	96
6. Înțelegerea filosofiei politice.....	97
7. Participare politică.....	98
8. Abordarea conflictului.....	99

Introducere

1. Ce oferă această carte

Această carte conține o colecție de 47 de exerciții și scenarii de educație pentru cetățenie democratică (ECD) și de educație pentru drepturile omului (EDO), în școli și, de asemenea, în mediile informale de educație. Aceste scenarii didactice furnizează cadrul pentru a încuraja elevii să devină activi și oferă exemple și incursiuni în înțelegerea principiilor generale ale democrației și drepturilor omului (abordare inductivă, predare bazată pe exemple).

Utilizatorul va constata că multe dintre scenariile didactice prezentate necesită resurse puține și simple (principiul bugetului redus).

Într-o lecție sau într-un modul, de preferință nu mai mult de patru lecții, aceste activități trebuie să fie integrate într-un context, urmând de obicei o structură în trei etape:

1. Lecția sau modulul începe cu o introducere pentru a clarifica tema lecției, scopul și obiectivele sale. Elevii devin interesați de temă.
2. Elevii primesc instrucțiuni despre modul de rezolvare a exercițiului și despre materialele necesare. Ei sunt implicați apoi în activitate.
3. Aceasta este o etapă de reflecție atentă, de discuții și de instruire. Metodele obișnuite sunt feedback-ul elevilor, discuții în clasă, gândire critică și instrucțiuni date de profesor pentru a introduce conceptul cheie care stă la baza fiecărui scenariu. Fără această a treia fază, elevii vor avea impresia că joacă un joc pur și simplu de dragul jocului.

Etapele 1 și 3 nu sunt incluse în prezentarea scenariilor (etapa 2). Introducerile la capitole oferă o scurtă prezentare a conceptului sau a problemei cheie care reprezintă punctul central al exercițiilor din acea secțiune; aici, se poate regăsi sprijin pentru etapa 3. Grupul țintă al acestei cărți îl constituie profesorul mai experimentat și profesorul care este dispus să dedice timp pentru a pregăti lecția cu atenție. Pregătirea este în primul rând o sarcină de reflecție atentă, concentrându-se pe etapa 3. Ce feedback îmi vor da elevii mei? Ce sentimente va trezi acest exercițiu? Care este conceptul cheie pe care elevii mei ar trebui să fie capabili să îl înțeleagă? Cum am de gând să-l introduc? Cum poate fi aplicat după aceea?

Întrebările alese de profesor și modul în care va răspunde acestora vor varia în funcție de grupul specific de elevi, de vârsta lor și de contextul cultural. Am descris exemple referitoare la cum să se pună în aplicare unele dintre scenariile prezentate în această carte în celelalte volume dedicate ECD/EDO ale seriei.

Multe exerciții sunt adaptabile la diferite grupe de vârstă, întrucât nivelul de reflecție poate varia. Cu toate acestea, unele modele sunt mai complexe și mai abstracte decât altele și, prin urmare, mai potrivite pentru elevii mai avansați.

2. Abordarea europeană comună a ECD/EDO

Cititorul va descoperi că scenariile urmează diferite abordări de predare și învățare. Unele se concentrează mai mult pe crearea unei experiențe autentice (de exemplu, „Un buchet de flori” sau „Puzzle-ul”), altele evidențiază activitatea elevilor în cadrul unui joc de roluri (de exemplu, „Turiștii”). Există o a treia categorie de materiale care se concentrează pe teme specifice și se bazează mai mult pe utilizarea de materiale (de exemplu, „Concepte de bază ale gândirii politice”). În cele din urmă, există exemple pentru lucrul la proiecte care conduc la un produs (de exemplu, „Posterul drepturilor omului”).

Marea varietate de abordări reflectă faptul că la această carte au contribuit autori din toate părțile Europei. Ei s-au inspirat din surse și tradiții diferite de predare și învățare și au selectat scenarii pe care le cunosc din experiența practică și din testarea la clasă.

Cu toate acestea, există o înțelegere comună a ECD/EDO care traversează fiecare secțiune a acestei cărți: în ECD/EDO, metoda poartă mesajul. Predarea despre democrație și drepturile omului trebuie să se reflecte în predarea în spiritul acestor principii, adică, predarea prin democrație și drepturile omului. Prin urmare, scenariile respectă principiul învățării bazate pe sarcini de lucru și al învățării bazate pe experiență personală. Această înțelegere comună a ECD/EDO poate fi numită cu adevărat *abordarea europeană*.

Versiunea originală a acestei cărți a fost realizată pentru a susține seminariile de formare a profesorilor pentru ECD/EDO în Bosnia și Herțegovina, după război (1992-1995). Consiliul Europei a organizat seminarii pentru profesori începând din anul 1996, activitățile continuând până în anul 2006. Obiectivul acestor seminarii a fost sprijinirea procesului de consolidare a păcii după război. Este necesar ca ECD/EDO să încurajeze tânăra generație să dezvolte o cultură politică menită să sprijine un pluralism modern și o societate tolerantă cu instituții democratice consolidate.

În primii doi ani, autorii acestei cărți s-au întrunit pentru a instrui profesori din Bosnia și Herțegovina la seminarii de vară cu durată de până la două săptămâni. Am constatat că profesorii au fost extrem de interesați și dispuși să se ridice la înălțimea provocării de a-și educa elevii în domeniul democrației și al drepturilor omului. Cu toate acestea, au solicitat urgent materiale care să îi ghideze și să îi sprijine în activitatea lor. Într-un an, a fost realizată prima ediție a acestei cărți. Curând, a devenit cunoscută sub numele de „Blue Folder”, din cauza legăturii sale cu Consiliul Europei, și a fost utilizată pe scară largă, nu numai de către profesori din Bosnia și Herțegovina, dar și din alte țări, care includ Federația Rusă, Moldova, Croația, Serbia și Muntenegru. Feedback-ul primit de la cei care au folosit lucrarea a contribuit la o ediție îmbunătățită, apărută în 2000. Am constatat că mulți profesori au solicitat orientare și sprijin în învățarea bazată pe sarcini de lucru și în integrarea învățării conceptuale și bazate pe sarcini de lucru, așa cum sunt evidențiate în modelul în trei etape prezentat mai sus.

Am răspuns prin dezvoltarea unor scenarii de predare care descriu în detaliu etapele în cadrul unui modul de patru lecții. Versiunile revizuite ale scenariilor se găsesc în volumele III, IV și V din prezenta serie dedicată ECD/EDO.

Această ediție de scenarii de predare a ECD/EDO nu mai face referire la contextul specific al Bosniei și Herțegovinei. Întrucât exemplele prezentate reprezintă abordarea europeană comună a ECD și EDO, pot fi utilizate, de asemenea, în întreaga Europă și în alte părți ale lumii. Diferiți autori sunt uniți, cum s-ar spune, într-un singur cor, cântând aceeași piesă, dar cu voci diferite. Acest lucru oferă utilizatorilor șansa de a selecta și de a încerca diferite abordări și tradiții în cadrul abordării europene a ECD și EDO.

Mulțumiri

Dorim să mulțumim tuturor autorilor care au contribuit la această carte și au oferit o bogăție de idei și de abordări. Ne exprimăm, de asemenea, recunoștința noastră față de profesori, consilieri școlari, formatori și membri ai echipei de evaluare a portofoliului din Bosnia și Herțegovina, care au testat scenariile și ne-au dat un feedback valoros. Mulțumim doamnei Olöf Olafsdottir și doamnei Sarah Keating-Chetwynd de la Consiliul Europei pentru răbdarea, încurajarea și sprijinul acordat până la sfârșitul acestui proiect. SDC (Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Berna) a oferit o contribuție generoasă care a permis IPE (Proiecte Internaționale în Educație), un institut al PHZH (Universitatea din Zurich pentru Formarea Profesorilor) să monitorizeze proiectul. Și, în final, mulțumirile noastre speciale sunt adresate domnului Emir Adžović, Consiliul Europei, Sarajevo, pentru sprijinul său ferm în seminariile de formare a profesorilor din Goražde, Brčko, Sarajevo, Banja Luka și din alte locuri unde am introdus „Blue Folder” și am primit feedback-ul valorificat în realizarea acestei versiuni revizuite.

Zürich și Weingarten, iulie 2008

Rolf Gollob

Peter Krapf

Capitolul 1 -

Construirea atmosferei în clasă

Introducere

Imaginea de mai sus arată elevi care lucrează în sala de clasă. La stânga, un băiat și o fată lucrează împreună; materialele lor, inclusiv un glob, sunt pe masă. Ei par să fie implicați într-o discuție. În fundal, un elev sau poate un profesor face o prezentare. Fata din dreapta are mâna ridicată așteptând să i se dea cuvântul. Toată lumea din clasă lucrează din greu iar acest lucru pare să le facă plăcere. Atmosfera din clasă este crucială pentru eficiența muncii și a învățării.

Cele cinci exerciții din capitolul 1 se concentrează asupra modului de a crea sau de a restaura o atmosferă în clasă care să permită elevilor să se simtă confortabil și în siguranță. Această cerință de bază sprijină eficiența predării și a învățării, deoarece întreruperile au învariabil prioritate și consumă timp și energie.

ECD/EDO are multe lucruri în comun cu o bună predare. Această particularitate nu vizează doar cele cinci scenarii din prezentul capitol, ci toate exercițiile din această carte.

Scenariile nu au fost, însă, în principal concepute ca instrumente de management al clasei; ele au un mesaj mai profund, mai semnificativ. Astăzi reforma educațională este, într-o măsură considerabilă, o problemă care ține de modul de a trece de la a oferi un set fix, aparent atemporal de cunoștințe și date la un concept mai dinamic de învățare pe tot parcursul vieții, care necesită dobândirea de competențe, mai degrabă decât acumularea de fapte și date. Din această perspectivă, școala este concepută ca o micro-societate - un loc unde elevii întâlnesc experiențe și probleme care au multe în comun cu viața de adult. Școala trebuie să le ofere elevilor mijloacele necesare pentru a aborda aceste probleme. Exercițiile propuse îi ajută pe elevi să îi cunoască pe ceilalți, să convină asupra unor reguli ale grupului, să împărtășească experiențe și să-și consolideze stima de sine, definindu-și identitatea în cadrul unui grup și prin cooperare cu ceilalți. Aceste sarcini sunt la fel de importante și de potrivite pentru elevii mai mici și mai mari, dar nivelul de reflecție va varia.

În cele din urmă, în ceea ce privește ECD/EDO, aceste exerciții au un mesaj clar de predare prin sau în spiritul democrației și drepturilor omului. Fiecare elev este o individualitate care contribuie cu ceva personal și special la comunitatea de elevi și profesori. Fiecare elev ar trebui să fie tratat cu interes și cu respect. Fiecare regulă ar trebui să se aplice în mod egal pentru toată lumea. Aceasta înseamnă: „Ce aștept de la alții, ei așteaptă de la mine.” Elevii ar trebui să fie conștienți de acest mesaj, prin urmare reflecția și gândirea critică în clasă sunt esențiale.

Exercițiul 1.1. - Cartonașe perechi

Obiectiv	Acest exercițiu permite elevilor să relaționeze cu ceilalți într-un mod neamenințător.
Observații	Profesorii pot utiliza acest exercițiu pentru a evalua nevoile de învățare și așteptările grupului lor de elevi.
Resurse	Un set de cartonașe care formează perechi / corespondente

Mod de lucru

1. Profesorul împarte cartonașele la întâmplare și cere elevilor să găsească perechea / corespondentul.
2. Atunci când fiecare a descoperit pe colegul/colega care are cartonașul-pereche, , elevii au la dispoziție 5-10 minute pentru a afla unele informații, unul despre celălalt:
 - nume;
 - familie;
 - unde locuiesc;
 - animalul preferat, trupa pop, echipa de fotbal sau culoarea favorită etc.
3. Elevii revin în plen. Fiecare are ocazia de a prezenta pe scurt partenerul său, celorlalți elevi¹.
4. Elevii stau pe scaune așezate în cerc. Pentru a genera un adevărat feedback, profesorul îi încurajează să comenteze în legătură cu ce a fost nou pentru ei sau ce i-a surprins în special.

Extindere

Această activitate poate fi dezvoltată și mai mult, solicitând, de exemplu, la clasele primare, tuturor elevilor care preferă culoarea roșie să se reunească, astfel încât să se formeze mici grupuri de discuție.

Alternative

Elevii explorează diferite modalități de prezentare a informațiilor, de exemplu prin mimare, prin elaborarea unui poster „care face reclamă” partenerului lor sau scriind o poezie.

Materiale

Un set de cartonașe pe care este scris sau desenat un obiect care are un corespondent pe un alt cartonaș.

Cartonașele ar trebui să prezinte text și fotografii care să permită elevilor mai mici și celor cu dificultăți de învățare să participe pe deplin la exercițiu.

trandafir – spin	zi – noapte	cuțit – furculiță	pantof – șosetă
lumină – întuneric	sare – piper	stilou – hârtie	masă – scaun
fierbinte – rece	înalt – scund	puternic – slab	sus – jos
pornit – oprit	deschis – închis	mare – mic	rapid – lent
curat – murdar	aspru – neted	oprire – pornire	start – sosire
bun – rău	da – nu	prieten – dușman	gras – slab
soare – lună	frate – soră	băiat – fată	

¹ Acest lucru trebuie să fie explicat atunci când se prezintă exercițiul astfel încât elevii să poată alege cât de mult doresc să dezvăluie despre ei.

Exercițiul 1.2. - Drepturi, responsabilități și reguli în clasă

Obiective	Prin această activitate, care introduce introduce o abordare „pas cu pas”, elevii vor stabili reguli pentru grupul lor, convenite în mod democratic. Elevii experimentează faptul că participarea lor contează și că au o șansă de a influența stabilirea regulilor. Ei manifestă un simț al „proprietății” și experimentează participarea activă în formarea comunității clasei ca micro-societate. Elevii devin conștienți de legăturile dintre drepturi, responsabilități și reguli (cu valoare de legi la nivel de clasă).
Resurse	Foi mari de hârtie împărțite în trei părți egale.

Mod de lucru

1. Folosind un „joc” pentru formarea de grupuri (de exemplu, prin înmânarea de cartonașe tematice pentru a forma grupuri de jongleri, violoniști etc.), clasa este împărțită în trei, șase sau nouă grupuri, în funcție de mărimea sa. Nu ar trebui să fie mai mult de cinci elevi în fiecare grup. Fiecare grup este denumit A, B sau C.
2. Fiecare grup numește un purtător de cuvânt. Profesorul solicită grupurilor să dea un scurt feedback – cum și-au ales purtătorul de cuvânt?
3. Fiecare grup are o coală de hârtie împărțită în trei. Folosind partea de sus a hârtiei, elevii notează ceea ce consideră a fi drepturile fiecărei persoane (inclusiv profesorul) din clasa lor. Ei ar trebui să noteze fiecare sugestie, iar fiecare sugestie ar trebui numerotată.
4. Elevii oferă feedback, orientați de următoarele întrebări: *Cât de bine considerați că v-ați îndeplinit sarcina de lucru? Ce ați făcut cu toții și a fost de ajutor? Ce greutăți ați întâmpinat?*
5. Elevii dau foaia de hârtie, cu rezultatul muncii lor, grupului următor (A la B, B la C, C la A).
6. Fiecare grup analizează lista drepturilor propusă de grupul anterior, orientat de următoarele întrebări: *Ce responsabilități avem pentru a respecta acele drepturi? Ce trebuie să facem? Cum trebuie să ne comportăm?* De exemplu: „Toată lumea are dreptul de a fi auzită.” – „Avem responsabilitatea de a asculta.”
 Utilizând aceleași numere din secțiunea referitoare la drepturi, elevii notează responsabilitatea corespunzătoare (dacă o pot identifica), în partea din mijloc a hârtiei².
7. Informații comunicate de profesor: reguli pentru reguli.
 - Decideți în legătură cu câteva reguli care se vor afișa într-un loc vizibil din clasă.
 - Regulile trebuie formulate pozitiv – FĂ ceva, mai degrabă decât NU face ceva!
 - Regulile trebuie să fie specifice și să descrie comportamentul necesar, de ex. dreptul de a fi auzit; avem *responsabilitatea* de a asculta; *regulă* – tăceți atunci când alții vorbesc.
8. Elevii dau mai departe, încă o dată, foaia de hârtie. Grupurile analizează toate informațiile de la cele două grupuri anterioare și stabilesc maximum cinci reguli. Acestea se scriu cu litere îngroșate în partea a treia a foii. Acest set de reguli este detașat și lipit pe un perete al clasei. Purtătorul de cuvânt al fiecărui grup explică regulile, întregii clase.
 Discuție condusă de profesor. Elevii identifică regulile redundante și convin în legătură cu

² Uneori, elevilor le vine greu să găsească o responsabilitate pentru fiecare drept.

regula/regulile care se poate/se pot șterge. Este posibil ca unele grupuri să nu fie de acord ca propunerile lor să fie șterse, în timp ce altele pot fi dispuse să permită acest lucru. Elevii ar trebui să încerce să ajungă la o decizie cu care să fie de acord toată clasa. Mai degrabă decât să se excludă contribuția unui grup, formulările redundante se pot reține pentru o analiză ulterioară.

9. Votarea regulilor. Fiecare elev are patru jetoane pe care le poate folosi pentru votarea regulilor pe care le consideră că ar trebui respectate de întreaga clasă. Elevii își pot exprima votul alocând jetoanele după cum doresc; de exemplu, ar putea să își exercite toate voturile pentru o singură regulă sau să le distribuie în mod egal (un vot pentru o regulă). Cele patru reguli care au cel mai mare număr de voturi exprimate devin reguli pentru clasă. Acestea se pot scrie, semna de către fiecare elev și afișa în clasă într-un loc vizibil.
10. Reflecție. Ce v-a ajutat/ ce v-a încurcat? Cum ați contribuit la activități? Ați observat pe cineva din clasă care a făcut lucruri care au ajutat? Ce anume?

Aceasta este prima ocazie pentru clasă de a aplica regulile stabilite și de a le consolida. Profesorul ar trebui să îi laude pe acei elevi care respectă regulile. Dacă este posibil, profesorul ar trebui să îi ignore pe cei care nu le respectă, în caz contrar vor fi puși în centrul atenției în mod negativ.

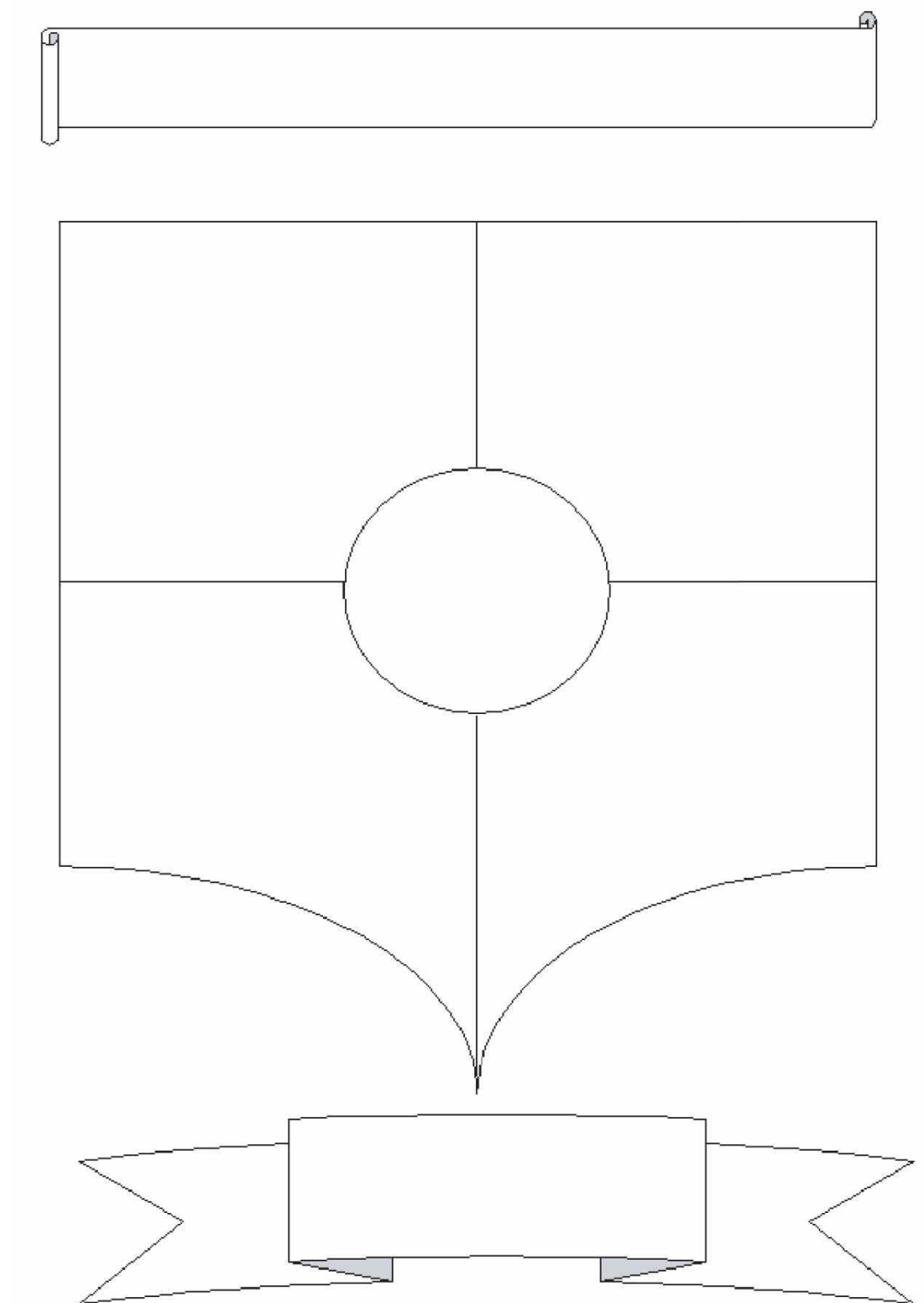
Exercițiul 1.3. - Embleme pentru identitate

Obiective	Exercițiul contribuie la consolidarea stimei de sine; persoanele sunt încurajate să-și recunoască și să-și aprecieze aspectele pozitive. Grupurile își găsesc obiective comune.
Observații	Acest exercițiu le permite elevilor să se implice activ foarte repede. Este ideal într-un grup de învățare nou creat sau la începutul unei sesiuni de instruire.
Resurse	Poster cu embleme pentru fiecare grup de elevi, pixuri sau creioane colorate, fotografii din reviste etc.

Mod de lucru

- Folosind un „joc” pentru formarea de grupuri (de exemplu, prin înmânarea de cartonașe tematice pentru a forma grupuri de jongleri, violoniști etc.), clasa este împărțită în trei, șase sau nouă grupuri, în funcție de mărimea clasei. Nu ar trebui să fie mai mult de cinci elevi în fiecare grup. Pentru situația în care sunt organizate trei grupuri, grupurile sunt denumite A, B sau C.
- Elevii lucrează în grupuri de câte patru. Fiecare elev primește o parte dintr-un contur al unei embleme, împărțită în patru secțiuni și care are dedesubt o panglică. Părțile pot fi decupate dintr-o a doua copie astfel încât să poată fi lipite pe emblema principală la finalizare.
- Sarcina de lucru
Pregătire individuală:
 - notați răspunsurile la următoarele întrebări:
 - Cum te percepi?
 - De ce ai nevoie?
 - Ce ești capabil să faci?
 - Ce regreti când te gândești la viața ta?
 - desenați (sau selectați), pe partea primită din emblema, un simbol sau simboluri care să reprezinte răspunsurile voastre la întrebările anterioare (folosind culori, hârtie colorată, fotografii din revistă etc.).
 Activitate în grup:
 - explicați simbolul(urile) voastre membrilor grupului din care faceți parte
 - lipiți toate părțile, realizate individual, pe emblema principală
 - găsiți un simbol comun pentru grupul vostru (de pus în centrul emblemei), un motto pentru ideile voastre (de pus în steagul situat deasupra emblemei) și un nume pentru grupul vostru (de pus pe panglica de sub emblema).
- Emblemele finalizate sunt prezentate întregii clase de un membru al grupului și sunt afișate pe perete al clasei.

Materiale

Exercițiul 1.4. – Un buchet de flori

Obiective	Acest exercițiu susține coeziunea grupului și contribuie la creșterea stimei de sine. Elevii apreciază faptul că membrii unui grup sunt unici și diferiți dar, în același timp contribuie la forța generală a grupului.
Resurse	O fotografie portret a elevului care să nu fie mai mare de 3 cm² (este posibil și un auto-portret desenat). Hârtie galbenă sau portocalie tăiată în bucăți rotunde de aproximativ 6 cm în diametru pentru a crea centrul florii. Hârtie în culori deschise tăiată în formă de petale, panglică colorată, dacă este la îndemână, markere sau creioane în diferite culori, două foi mari de hârtie flipchart, lipici sau alt adeziv.

Mod de lucru

1. Fiecare elev are o bucată rotundă de hârtie pe care își lipește fotografia.
2. Fiecare elev ia șase petale și pe fiecare scrie unul sau două cuvinte pozitive despre:
 - ceea ce un profesor ar putea spune despre el
 - ceea ce un membru de sex masculin din familia lui ar putea spune despre el
 - ceea ce un membru de sex feminin din familia lui ar putea spune despre el
 - ceea ce spune despre el însuși
 - ceea ce un prieten ar putea spune despre el
 - ceea ce altcineva din încăperea, din școală sau din comunitate ar putea spune despre el.
3. Fiecare elev lipește petalele în jurul marginii fotografiei pentru a crea corola unei flori.
4. Profesorul sau elevii aranjează fiecare floare rezultată pe o hârtie suport.
5. Profesorul sau elevii desenează codița și frunzele fiecărei flori pentru a crea un buchet. Atașarea unei funde din panglică face ca buchetul să fie unul deosebit!

Extindere

Stând în cerc, elevii prezintă comentariile lor. Acest lucru îi ajută pe elevi să înțeleagă sensul simbolic: buchetul și-ar pierde frumusețea dacă ar lipsi unele flori (comunitatea); fiecare floare este diferită și adaugă ceva unic (demnitatea persoanei); în același timp, toate florile sunt similare și prin urmare una este la fel de importantă ca cealaltă (egalitate). Conceptele din paranteze pot fi incluse în clasele cu elevi mai mari.

Exercițiul 1.5. - Bețișoare chinezești

Obiectiv	Elevii sunt instruiți cu privire la aptitudinile de jucători în echipă. Ei experimentează ce înseamnă să depinzi de ceilalți, iar alții să depindă de ei (interdependență).
Resurse	Bețișoare chinezești sau creioane, pixuri etc. (lungi de aproximativ 15 cm).

Mod de lucru

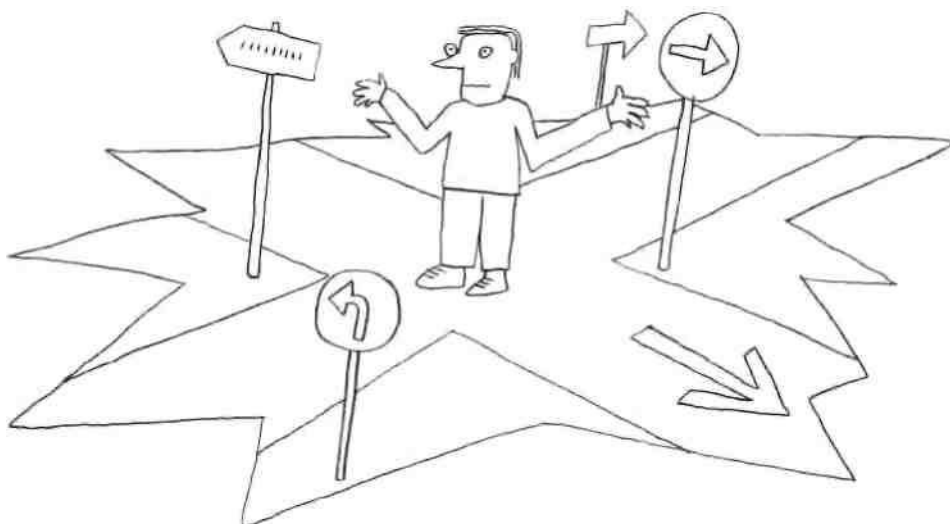
1. Clasa este împărțită în grupuri de aproximativ opt elevi. Grupurilor li se spune că vor acoperi o anumită distanță (dacă este posibil, exercițiul ar trebui făcut în afara școlii).
2. Grupurile sunt așezate în rânduri, cu o distanță de aproximativ 1-1,5 metri între ele.
3. Elevii iau bețișoarele chinezești (sau pixurile, creioanele) între vârfurile degetelor arătătoare. În acest fel, bețișoarele îi leagă pe elevi.
4. Grupurile trebuie să se întâlnească către un punct care a fost stabilit în prealabil, de exemplu clasa sau celălalt capăt al curții școlii. Dacă doi elevi scapă bețișorul, întreaga echipă trebuie să se întoarcă la punctul de plecare și să reînceapă de acolo. Echipele sunt libere să dezvolte cea mai bună tehnică și strategie pentru a se îndrepta rapid către obiectiv fără a scăpa bețișoarele.

În funcție de cât de dificilă se dovedește sarcina pentru elevi, aceste reguli se pot aplica mai mult sau mai puțin strict.

Extindere

1. Unii elevi pot acționa ca observatori externi care pot comenta cu privire la modul în care grupurile au cooperat unele cu altele.
2. Activitățile pot fi filmate pentru a prezenta diferite forme de comportament.

Capitolul 2 - Clarificarea valorilor

Introducere

În societatea modernă, putem – și trebuie – să alegem valorile pe care le considerăm importante și semnificative pentru noi. Pentru a face aceste alegeri, ne folosim de libertatea noastră de gândire și de credință, și, de asemenea, de libertatea de exprimare atunci când mărturisim opiniile noastre în public. Exercițiile din acest capitol abordează un principiu cheie al drepturilor omului - libertatea persoanei.

După cum arată ilustrația, libertatea personală vine cu nevoia de a face alegeri sau opțiuni. Oamenii liberi pot fi oameni foarte singuri. Nimeni nu poate sau nu ar trebui să ne spună ce să credem sau ce valori ar trebui să alegem. Și noi trebuie să facem o alegere - sau cum altfel am ști ce este important în viață? Alegerea valorilor este, prin urmare, o problemă cheie pentru tineri în eforturile lor de a răspunde la întrebarea: Cine sunt eu? Care este identitatea mea?

Dintr-un punct de vedere diferit, pornind de la nevoile societății în ansamblu, constatăm că libertatea individului va conduce la o societate pluralistă, ai cărei membri aderă la diferite valori și convingeri. Pluralismul poate fi o sursă de conflict. Acest lucru dă naștere la întrebarea: care sunt valorile pe care comunitatea și democrația noastră se bazează, de exemplu aprecierea compromisului, non-violența sau integrarea minorităților. Ca o regulă, dacă membrii unei comunități reușesc să fie de acord asupra argumentării și luării de decizii în mod pașnic, non-violent, vor putea face față multor controverse referitoare la opiniile și interesele lor.

Toate aceste întrebări sunt la fel de importante în micro-societatea unei clase și în societate ca întreg. Într-o comunitate democratică, niciun individ sau nicio autoritate nu are dreptul de a defini valori pentru toți. Mai degrabă, cetățenii vor negocia un acord minim cu privire la anumite valori. Prin urmare, nu este rolul profesorului să definească valorile din punct de vedere al corectitudinii politice sau al unui anumit partid, al unei credințe sau ideologii. Elevii trebuie să învețe cum să folosească libertatea lor de gândire și cum să împărtășească alegerile/ opțiunile lor cu ceilalți.

Exercițiile propuse îi sprijină pe elevi să își dezvolte abilitățile de negociere. Ei devin conștienți de principiul fundamental al reversibilității. Înțeleg că opțiunile noastre pentru anumite valori au o mare legătură cu situația noastră socială și cu interesele noastre. În fiecare exercițiu, modul în care elevii argumentează - pașnic și cu respect reciproc - este la fel de important ca lucrul în favoarea sau împotriva căruia argumentează.

Exercițiul 2.1. - Pluta

Obiective	Elevilor le este prezentată noțiunea de valori. Elevii învață cum să identifice prejudecățile.
Resurse	Cartonașe care oferă informații despre personaje.

Mod de lucru

Nouă persoane se află în voia valurilor pe o plută, în largul mării. Nu își cunosc poziția exactă. Pluta este prea mică pentru toți. Patru dintre ei trebuie să fie aruncați în mare.

Cine vor fi aceștia și de ce?

Fiecare elev primește un cartonaș care oferă anumite informații despre personajul pe care îl va reprezenta.

Acesta nu este numai un joc de roluri ci și o modalitate de identificare cu un personaj prin găsirea motivelor pentru care merită să supraviețuiască mai mult decât ceilalți. Elevii trebuie să folosească întotdeauna persoana întâi – „Eu”. Situația și ceea ce este în joc sunt de asemenea indicate pe cartonaș. Trebuie să fie o liniște completă în această primă fază de zece minute.

1. Elevii lucrează în grupuri de patru-șase.
Fiecare grup decide cine ar trebui să fie salvat în conformitate cu argumentele fiecărui elev. Pentru a stimula interacțiunea, fiecare persoană trebuie nu numai să își apere propriul personaj ci și să îl atace pe altul. Cu toate acestea, în termen de douăzeci de minute, trebuie să se ajungă la o decizie colectivă.
2. Fiecare grup raportează alegerile și le compară cu cele făcute de celelalte grupuri.
3. Întreaga clasă identifică valorile și prejudecățile care au apărut.

Materiale

Câteva exemple de personaje diferite

Un decorator de 35 de ani, necăsătorit, care este implicat într-o mișcare politică.	Un țigan care tocmai a ieșit din închisoare.
O prostituată seropozitivă.	O femeie în vârstă, văduvă, care călătorește în țara natală și își folosește economiile pentru a-și revedea fiul.
Un pianist rus, tată a doi copii.	Un englez ras în cap, beat.
Un adolescent de 15 ani, care a câștigat un premiu important pentru literatură.	Un bătrân american, celebru jucător de baseball.
Un ambasador care lucrează pentru Națiunile Unite.	O tânără mamă cu un picior rupt.
Un soldat care se întoarce din permisie.	

Exercițiul 2.2. – Sisteme de valori

Obiectiv	Elevii descoperă că valorile diferite reprezintă o posibilă sursă de conflict.
Resurse	Hârtie și creioane, o foaie de lucru care conține o listă cu valori diferite.

Mod de lucru

O listă de 20 de valori, fără o anumită ordine, este dată fiecărui elev: succes social, dragoste, obediență, siguranță, pace, ordine, demnitate umană, a se simți bine cu sine, egalitate, respect pentru ceilalți, onestitate, familie, solidaritate, responsabilitate, justiție, toleranță, libertate, competiție, sănătate, patriotism.

1. Elevii lucrează în perechi.
2. Profesorul le cere elevilor să grupeze valorile de pe listă în trei categorii. „În primul rând, menționați-le pe cele care par să fie cele mai importante pentru voi; în al doilea rând, pe cele mai puțin importante; iar în final pe cele care sunt neclasificabile.” Această activitate trebuie efectuată fără grabă și după o anumită reflecție.
3. Feedback-ul are loc în grupuri de perechi alternative, prin discuții.
Nu există nicio ierarhie preferabilă în detrimentul alteia. Nu se va da nicio evaluare și nicio notă pentru activitate.
Profesorul ar trebui să evidențieze diferența dintre valorile simple, ideale și valorile efective – cele care iau în considerare un tip de comportament.
4. Cereți elevilor să păstreze lista cu primele alegeri.

Extindere

1. Elevii formează grupuri de câte trei și compară sistemele lor de valori (lista primei alegeri) răspunzând la următoarele întrebări:
 - De ce am ales această valoare ca fiind cea mai importantă?
 - Are această valoare vreo importanță pentru comportamentul meu efectiv?
 - Care sunt obstacolele în calea realizării sale?
 - Cu ce conflict mă confrunt?
 - Ce pot să fac pentru a-l rezolva?
 - Care sunt atitudinile individualiste față de angajamentele colective autentice?
2. Elevii grupează valorile în categorii, de exemplu etică generală sau drepturi ale omului, utilizare practică, succes general sau social.
Ce grupare pare a fi cea mai semnificativă?
Atunci când se confruntă cu o alegere, o persoană poate să acționeze fără să gândească, conform obiceiului, sau poate să caute ceea ce ar părea să fie cele mai bune motive pentru acțiune. Ne gândim la valori atunci când ne întrebăm nu care sunt cele mai bune mijloace pentru a atinge un obiectiv, ci ce obiectiv ar trebui ales.
3. Acest proces oferă o soluție acceptabilă pentru toate părțile care se confruntă cu argumente contrare atunci când există un conflict de interese. Deși suntem adesea tentați să folosim termeni morali pentru apărarea intereselor personale, anumite principii funcționează. Respectul pentru persoană este un principiu, o regulă care face ca acceptarea sau respingerea unei categorii de acțiuni să fie posibilă.
Cel mai sigur criteriu pentru a ști dacă o regulă de comportament favorizează respectul pentru persoană este reciprocitatea. Aceasta ne determină să acordăm intereselor celorlalți

aceeași importanță pe care o acordăm propriilor interese.

În grupuri, elevii ar trebui să formuleze câteva principii cum ar fi:

- legea trebuie întotdeauna respectată;
- toată lumea are dreptul de a-și trăi viața așa cum consideră că este adecvat.

Apoi, pot identifica punctele de vedere exprimate și principiile.

Exercițiul 2.3. – Filosofia vieții

Obiectiv	Elevii descoperă că valorile au diferite implicații practice.
Resurse	O listă a diferitelor concepții despre viață, pe un poster sau pe tablă

Mod de lucru

1. Elevii evaluează fiecare „mod de viață”/ concepție despre viață, cu ajutorul următoarei scale:
7 - vă place foarte mult
6 - vă place
5 - vă place oarecum
4 - sunteți indiferent
3 - oarecum vă displace
2 - nu vă place
1 - nu vă place deloc.
2. Profesorul le cere elevilor să compare scorul lor în perechi sau în grupuri de câte trei sau patru.

Extindere

Elevii scriu o descriere a concepției ideale de viață (încercând să evite descrierea modului lor actual de viață). Ei află care sunt contradicțiile; se conformează scării lor de valori?

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

Diferite concepții despre viață

1. În viață, este necesar să fim moderați, inteligenți, să știm cum să găsim un echilibru între extreme, să avem prieteni, să manifestăm autocontrol și disciplină, să fim prudenți, să ne purtăm frumos și să respectăm anumite tradiții.
2. Ceea ce contează în viață sunt libertatea individuală și intelectuală, indiferența față de lumea materială și fizică.
3. Cele mai importante atribute sunt afecțiunea, dragostea, devotamentul, controlul pasiunilor și intereselor, deschiderea față de ceilalți. Este bine să evităm impertinența, căutarea puterii și egocentrismul.
4. A te bucura de viață este mai important decât a schimba lumea: etica, disciplina și sacrificiul personal trebuie evitate, iar socializarea cu ceilalți este bună, dar cu perioade de solitudine.
5. Ar trebui să ne identificăm cu un grup și să căutăm camaraderia. Sociabilitatea și acțiunea sunt importante, întrucât reprezintă o respingere a meditației abstracte, a solitudinii și intereselor materiale. Este bine să ne exprimăm emoțiile și să ne bucurăm împreună cu ceilalți de momentele bune.
6. Ar trebui să căutăm activitatea fizică exuberantă, explorarea lumii proprii și a simțurilor, să manifestăm preferință pentru muncă, să refuzăm visurile și nostalgia, să respingem confortul și mulțumirea de sine.
7. Zilele se succed și sunt diferite. Având în vedere această instabilitate, este important să ne adaptăm și să ne bucurăm de fiecare moment important. Mai presus de toate, să nu fim sclavul unei idei.
8. Plăcerile simple sunt importante: confortul, prietenia, odihna, sănătatea, refuzul plăcerilor intense, complexe, respingerea ambiției și fanatismului.
9. Deschiderea și receptivitatea sunt necesare: plăcerile și succesele vor veni; așteptați calm și receptiv.
10. Trebuie să avem autocontrol și să fim vigilenți, conștienți de forțele lumii și de limitele umane. Trebuie să fim generoși, dar nu utopici, să trecem prin lume cu autocontrol și demnitate.
11. Contemplarea este importantă. Lumea este prea mare și prea agresivă. Viața interioară a sufletului este esențială și are prioritate asupra unei lumi zadarnice, dureroase care trebuie respinsă.
12. Este important să ne concentrăm pe acțiune, pe realizarea sarcinilor, să facem față provocărilor, să construim ceva; viața adevărată stă în corpul, mâinile și în mușchii noștri. Prudența, confortul și relaxarea trebuie respinse.
13. Ființele umane există pentru a deservi: a fi utili celorlalți pentru a le favoriza dezvoltarea personală. Să ne abandonăm lumii; să fim umili, constanți, cinstiți, flexibili. Să primim fără să cerem, să lucrăm pentru domnia Binelui.

Capitolul 3 - Cunoașterea drepturilor omului

Introducere

Ilustrația prezintă o serie de obiecte care sunt familiare copiilor și tinerilor. Fiecare poate fi citit ca un simbol al unui drept al omului sau al unui drept al copilului - un cort (timp liber), o umbrelă (protecție), o farfurie cu mâncare (nevoi fizice), o carte (educație, libertate de gândire), un ursuleț de pluș (timp liber și joacă), un steag (protecția drepturilor cetățenilor de către stat), o trusă de prim ajutor (îngrijire medicală), un plic (libertate de comunicare și de exprimare), o casă (intimitate). Globul poate reprezenta ideea de protejare a drepturilor omului pentru fiecare ființă umană. Simbolurile sunt aranjate, vesel, unul deasupra celuilalt și ni le-am putea imagina rotindu-se. Astfel, ele sunt legate între ele formând un întreg care înseamnă mai mult decât părțile sale componente. Scoate o singură bucată, și întreaga structură se va prăbuși.

Este un exemplu care arată cât de puternice pot fi simboluri aparent simple. Găsirea de simboluri pentru drepturile omului este un exercițiu care poate fi dat elevilor foarte mici, precum și celor mai mari, în mod natural. Le va permite să lege experiența personală de drepturile omului și să exploreze semnificația drepturilor omului pentru viața lor; mai multe exerciții în acest capitol urmează o abordare similară.

Exercițiile din acest capitol abordează drepturile omului - tema de bază a educației în domeniul drepturilor omului. Alte capitole, cum ar fi cel privind valorile, subliniază predarea prin drepturile omului - cu drepturile omului ca ghid pedagogic. Aceste exerciții sunt axate pe predarea despre drepturile omului:

- cunoașterea drepturilor omului: elevii știu unul sau mai multe dintre drepturile omului în detaliu și înțeleg principiile de bază;
- lecturarea drepturilor omului - încet și cu grijă, pentru că fiecare cuvânt contează;
- corelarea drepturilor omului cu viața de zi cu zi; elevii își vizualizează experiența personală, dorințele și nevoile personale prin perspectiva drepturilor omului.

Este o abordare potrivită pentru elevii de orice vârstă.

Câteva exerciții sunt exemple de învățare bazată pe sarcini de lucru. Elevii produc un afiș sau o cutie „de comori” și creează

simboluri ce reprezintă anumite drepturi ale omului. Apelând la abilitățile creative ale elevilor, aceste exerciții oferă o schimbare față de abordarea standard bazată pe text.

Toate exercițiile necesită reflecție atentă în clasă. Elevii ar trebui să înțeleagă că drepturile omului pot fi încălcate; de aceea trebuie să fie protejate de legi și de mijloacele de aplicare a legii (poliție, un sistem de pedeapsă).

În cazul elevilor mai mari, se pot face câțiva pași mai departe. Drepturile omului sunt drepturi fundamentale, ceea ce înseamnă că nicio autoritate nu este în măsură să acorde aceste drepturi sau să ni le ia. Elevii trebuie să știe despre existența tratatelor de bază referitoare la drepturile omului, cum ar fi Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Ei au nevoie să înțeleagă că drepturile noastre au limite, care sunt stabilite de drepturile altora. Avem nevoie să aflăm

singuri cum să facem acest lucru și, dacă este necesar, legislatorii și judecătorii vor trebui să decidă. După cum indică rapoartele Consiliului Europei sau ale organizațiilor non-guvernamentale (ONG-uri), statul însuși poate fi, de asemenea, o amenințare la adresa drepturilor omului. În astfel de cazuri, cetățenii pot apela la instanțele lor constituționale naționale sau la Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg.

Exercițiul 3.1. - Posterul drepturilor omului

Obiective	Elevii înțeleg următoarele aspecte care privesc drepturile omului: structura lor de bază (cine se bucură de un drept al omului – conținut – mijloace de aplicare); problema încălcării drepturilor omului; mijloace de protejare a drepturilor omului. Elevii exersează abilități de citire și își dezvoltă creativitatea.
Resurse	Foi mari de hârtie, hârtie tip A4 în diverse culori, carioca, foarfeci, lipici, reviste și ziare vechi, poze și fotografii; text din Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Mod de lucru

1. Elevii formează grupuri de patru.
2. Profesorul distribuie fiecărui grup un articol care reprezintă un drept al omului. Elevii mai mari pot decide de ce articol doresc să se ocupe și își explică alegerea (a se vedea pasul 4).
3. Fiecare grup pregătește un poster referitor la un drept al omului. Posterul constă din următoarele părți:
 - a. titlul posterului referitor la respectivul drept al omului
 - b. textul din Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau din Declarația Universală a Drepturilor Omului;
 - c. o fotografie care simbolizează dreptul omului (de ex. o mașină poate reprezenta libertatea mișcării sau o ușă de intrare închisă ar putea reprezenta intimitate);
 - d. analiză a structurii dreptului omului (pentru clasele avansate), care se referă la:
 - persoanele care se bucură de acest drept;
 - conținut (ceea ce dreptul protejează sau acordă);
 - mijloacele de implementare sau executare;³
 - e. un simbol (de ex. o roată pentru libertatea de mișcare sau buze pentru libertatea de exprimare).
4. Grupurile prezintă și discută posterele lor în clasă.

Extindere

Posterul poate conține, de asemenea, exemple de încălcări ale dreptului respectiv și modul în care acesta poate sau ar trebui să fie aplicat.

Alternative

După cum se indică mai sus, structura posterului poate fi modificată în funcție de grupul de vârstă și de cunoștințele elevilor referitoare la drepturile omului. Exercițiul poate servi ca introducere sau ca aplicație.

Atunci când este realizat pentru clase avansate, exercițiul ar putea include aspecte cum ar fi tipul dreptului omului (acordarea unei libertăți individuale, protejarea egalității, acordarea drepturilor sociale). Acestea ar putea fi legate de „generații” de drepturi ale omului.

³ A se vedea Yves Lador, *Teaching Guide to the European Convention on Human Rights*, Geneva/Strasbourg, 1997, p. 53f (cum este creat un drept al omului?).

Utilizat independent, acest exercițiu ar putea duce la o abordare academică izolată care să se centreze pe un singur drept al omului. Prin urmare, se recomandă combinarea acestui exercițiu cu altele care se referă la o perspectivă mai largă privind drepturile omului, de exemplu experiența personală a elevilor, aspecte ce țin de încălcarea și implementarea unui drept al omului și discuția referitoare la natura universală a drepturilor omului.

Exercițiul 3.2. - Sfori

Obiectiv	Prin intermediul acestui exercițiu, elevilor le este prezentată o perspectivă globală asupra originii și trăsăturilor noastre comune, ca o introducere în educația privind drepturile omului. Toți oamenii au aceeași origine, aceeași planetă și au aceleași drepturi indiferent de locul sau de situația în care trăiesc. Acest exercițiu utilizează cifre mari pentru a le face mai inteligibile pentru copii.
Notă referitoare la metodă	Acest exercițiu se remarcă prin modul în care oferă un model de prelegere al profesorului, mai degrabă decât prin munca grupului.
Resurse	Două bucăți de sfoară, lungi de 4,8 și de 6,7 metri, de preferință o hartă a lumii sau un glob.

Mod de lucru

1. Profesorul le arată elevilor sfoara de 4,8 metri și îi lasă să ghicească cât este aceasta de lungă. Atunci când elevii au căzut de acord că are o lungime de 4,8 metri, îi întreabă câți milimetri înseamnă această lungime.
2. 4800 milimetri pot simboliza istoria planetei noastre, deoarece se presupune că aceasta are o vârstă de 4800 milioane de ani.
3. Profesorul se întoarce la crearea planetei și traversează principalele evenimente ale istoriei planetei, 1 milimetru însemnând 1 milion de ani. De cât timp există ființe umane pe această planetă? Profesorul le arată elevilor ultimii 1-2 milimetri și îi compară cu restul sforii. Poate ființele umane nu sunt atât de importante? Poate ar trebui să fim foarte atenți și să avem grijă de planeta pe care trăim?
4. Profesorul le spune elevilor câte ceva despre istoria omenirii. Din câte știm, omenirea își are originile în Africa. La început, toți am fost africani! Apoi oamenii au migrat din Africa și în cele din urmă au populat întreaga planetă. Astăzi există multe țări și multe grupuri diferite care vorbesc multe limbi diferite, cu religii și culturi diferite, dar inițial am fost toți la fel.
5. Profesorul le arată elevilor cea de-a doua sfoară. Cât este de lungă? Astăzi sunt 6,7 miliarde de oameni pe planetă.⁴ Astfel, 1 milimetru de sfoară corespunde cu 1 milion de oameni. Profesorul arată, pe sfoară, mărimea unora dintre țările mai mari. Care este mărimea țării noastre? Unii oameni par să împartă lumea în „oamenii noștri” și „străini”. Sfoara ne indică faptul că majoritatea oamenilor sunt „străini”! Dar toți avem această planetă ca și casa noastră și trebuie să învățăm cum să trăim împreună pe această planetă. Țările din lume au decis, prin Organizația Națiunilor Unite, că deși suntem diferiți și trăim în locuri diferite, toți avem aceleași drepturi.

Extindere

Pornind de la această introducere, profesorul poate continua cu discuția despre problemele de mediu, drepturile omului în general, prejudecată și stereotipuri (a se vedea Capitolul „Perceperea celorlalți”), teme geografice și relații internaționale.

⁴ Profesorul ar trebui să actualizeze această cifră dacă este necesar și să adapteze lungimea sforii în consecință; 6,7 miliarde a fost cifra corectă la momentul tipăririi acestei cărți (2008).

Exercițiul 3.3. - Copacul drepturilor omului

Obiectiv	Elevii dezvoltă un cadru conceptual pentru a analiza drepturile omului
Resurse	Creioane colorate, foi mari de hârtie care se vor pune pe perete.

Mod de lucru

1. Profesorul împarte elevii în grupuri mici de câte trei-cinci.
2. Profesorul le solicită să deseneze un copac frumos și să îl numească „copacul nostru cu drepturile omului”. Lângă partea de jos a trunchiului copacului, vor scrie „drepturile omului”.
3. Copacul ar trebui să aibă câteva ramuri principale cu unele concepte cheie despre care elevii consideră că sunt, sau ar trebui să fie, incluse în drepturile omului. În jurul acestor ramuri principale, poate fi un număr de ramuri mai mici cu lucruri despre care ei cred că au legătură cu cele principale.
4. După un anumit timp, grupurile pun pe perete desenele pe care le-au realizat și le explică celorlalți ce au scris. Aceste postere pot fi lăsate pe perete o perioadă de timp. Pot decora clasa și pot fi utilizate din nou, în timpul lecțiilor ulterioare.

Extindere

După aflarea ideilor elevilor, se poate continua studiul drepturilor omului sau drepturilor copilului mai detaliat, și se poate afla în ce măsură drepturile efective corespund cu ceea ce elevii au scris.

Exercițiul 3.4. - Călătoria cu balonul

Obiective	Elevii devin conștienți de valorile universale referitoare la drepturile omului. Ei înțeleg că unele drepturi ale omului sunt implicit incluse în altele, dar, în cadrul sistemului drepturilor omului, contează dacă drepturile specifice ale omului sunt protejate sau nu. Elevii înțeleg că drepturile omului sunt inalienabile și că abolirea lor arbitrară se învecinează cu dictatura.
Observații	Acest joc poate fi folosit ca o introducere la începutul unui modul de lecții referitoare la drepturile omului sau ca un exercițiu de transfer, la sfârșit.
Resurse	Creioane și hârtie, de preferință foi mari care se vor pune pe perete; lista drepturilor care se vor exclude sau se vor considera ca fiind prioritare.

Mod de lucru

1. Profesorul gestionează jocul. Elevii formează grupuri de cinci sau șase membri. Fiecare grup primește o foaie mare de hârtie și markere. Elevii desenează un balon cu aer cald deasupra oceanului sau a peisajului local. Sacii de balast care simbolizează zece drepturi ale omului sunt lipiți de poster (a se vedea lista de mai jos).

2. Acum începe jocul. Elevii urmează să se imagineze călătorind cu „balonul drepturilor omului”. Balonul începe să coboare, iar pasagerii trebuie să arunce balastul pentru a evita un accident grav.

Elevii au sarcina de a ierarhiza drepturile omului, reprezentate de sacii de balast. Ei vor folosi criterii precum: Este un drept conținut implicit în altul? Are un drept o importanță specifică pentru democrație sau pentru nevoile noastre personale?

3. Cu toate acestea, balonul continuă să coboare și trebuie aruncat mai mult balast, la intervale regulate. Elevii trebuie să arunce mai mulți saci de balast. După ce s-au aruncat patru sau cinci saci peste bord, balonul ajunge în siguranță la sol.

4. Reflecție în runda plenară. Fiecare grup își prezintă lista întregii clase/întregului grup și explică (unele dintre) prioritățile sale. Apoi listele se pot compara. Sunt multe diferențe? Ar trebui, de asemenea, să existe o discuție la final în legătură cu lucrul în grupuri. A fost greu să se cadă de acord? A fost greu să se acorde prioritate unor drepturi ale omului mai degrabă decât altora? Să sperăm că se va conveni că toate drepturile enumerate sunt importante, dar că, puși în situația de a alege, oamenii ar putea avea priorități diferite.

Într-un sistem constituțional care funcționează corect, abolirea oricăror dintre aceste drepturi ar cauza o daună gravă democrației. Drepturile omului sunt drepturi naturale și, prin urmare, inalienabile. Călătoria cu balonul a fost așadar o simulare a unei situații care sperăm să nu se întâmple niciodată – apariția unei dictaturi.

Dacă elevii ajung să pună la îndoială regulile jocului din aceste motive, atunci obiectivul său de învățare a fost pe deplin atins.

Este posibilă extinderea reflecției examinând care drepturi au fost incluse în Constituția țării și cum sunt protejate.

Variantă

Atunci când exercițiul este efectuat cu elevi mai mici, piesele de balast – drepturile – ar trebui schimbate cu elemente mai familiare, de exemplu „alegeri libere” ar putea fi înlocuite cu „jucării”. În discuția de la final, aceste elemente ar putea fi legate de drepturile copiilor.

Materiale

Informații

„Balastul” din balon constă din următoarele drepturi:

- dreptul la alegeri libere și democratice
- dreptul la proprietate
- dreptul la egalitate între femei și bărbați
- dreptul la un mediu curat și sănătos
- dreptul la alimentație sănătoasă și la apă curată
- dreptul la educație
- dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie
- dreptul la îmbrăcăminte și locuințe pentru toți cetățenii
- dreptul la viață privată
- dreptul la libertate de mișcare.

Exercițiul 3.5. – Dorințe și nevoi

Obiectiv	Elevii înțeleg diferența între ceea ce își doresc sau și-ar dori și ceea ce le este într-adevăr necesar.
Resurse	Hârtie, pixuri și foarfece

Mod de lucru

1. Profesorul le cere elevilor să deseneze unele dintre lucrurile de care cred că au nevoie, pe bucăți de hârtie (profesorul poate pregăti bucățile de hârtie înainte de lecție sau poate cere elevilor să le taie ei înșiși). Aceștia pot face aproximativ 8-10 desene, fiecare.
2. Atunci când desenele au fost realizate, profesorul împarte elevii în grupuri.
3. Fiecare grup trebuie să convină să pună de o parte toate desenele, cu excepția a cinci dintre ele. Pe masă ar trebui păstrate numai cele mai importante cinci lucruri. Apoi, grupurile își explică unele altora ce au ales. Au ales cu toții aceleași lucruri?

VARIANTĂ

Profesorul întinde o frânghie de rufe (sfoară) de-a lungul clasei și agață un număr de desene pe frânghie. Acesta discută cu clasa ce desene pot fi îndepărtate, reprezentând lucruri de care nu au nevoie. La sfârșit, ar trebui să fie numai cinci desene pe frânghie. Pot elevii să convină asupra a cinci desene?

Exercițiul 3.6. - Cutia de comori

Obiective	Acesta este un exercițiu pentru copiii sub șase ani. Ei înțeleg că toți copiii au drepturi, că aceste drepturi există și că este important să le respecte.
Resurse	Cutia de comori este o cutie frumoasă pe care copiii au decorat-o și au umplut-o (cu articole de ziar, pictograme UNICEF care ilustrează drepturile copiilor, păpuși și diferite obiecte).

Mod de lucru

1. La început, cutia conține:
 - două pictograme care reprezintă dreptul la egalitate și dreptul la asistență al celor cu dizabilități fizice sau mentale;
 - două păpuși care reprezintă copii din Guatemala.
2. Prin colectarea obiectelor care reprezintă drepturi ale copilului și punerea acestora în cutia de comori, copiii înțeleg importanța acestor drepturi. Proiectul „Cutia de comori” ar trebui continuat până la sfârșitul învățământului primar.
3. În plus, față de cutia mare de comori a clasei, fiecare elev are propria sa cutie mică de comori.

Capitolul 4 - Perceperea celorlalți

Introducere

Imaginea arată o fată care se uită la un băiat printr-o lupă. Imaginea creată de lupă este similară, dar nu identică, cu băiatul din realitate. Băiatul nu știe cum arată această imagine a lui. Aceasta poate fi greșită sau adevărată, având chiar și mai multe detalii de care băiatul nu este conștient sau pe care nu ar dori să le arate. Ambii zâmbesc, deci diferențele dintre percepție și realitate nu par să reprezinte o problemă. Fata zâmbeste la imagine, nu băiatului.

Noi toți ne îndreptăm *lupele* noastre, cum s-ar spune, către alți oameni și le stocăm imaginile în minte. Judecăm oamenii după aceste imagini mentale. Ele sunt materia primă din care creăm stereotipuri. Ne inspirăm din astfel de simplificări ale lumii complexe, pe care niciunul dintre noi nu este capabil să le înțeleagă pe deplin. În cazul în care stereotipurile se transformă în prejudecăți, în special negative, acestea pot semăna perturbări și ostilitate în societate.

Exercițiile din acest capitol ajută elevii să devină conștienți de percepțiile lor și de prejudecățile altora, să reflecteze critic asupra lor și să le corecteze, dacă este necesar. Prin urmare, acest capitol se concentrează pe dimensiunea socială a democrației și a drepturilor omului. Percepțiile, prejudecățile și modalitățile noastre de a interacționa unii cu alții oferă baza pe care democrația și drepturile omului trebuie să prindă rădăcini. Nu este suficient să existe democrație și drepturi ale omului prevăzute ca principii de guvernare și constituționale; rădăcinile lor sociale și culturale sunt la fel de importante.

În general, elevii ar trebui să înțeleagă funcția stereotipurilor în reducerea complexității societăților noastre și a lumii în care trăim. Ei trebuie să înțeleagă, de asemenea, că stereotipurile pot fi periculoase, semănând sămânța ostilității în societate. Acest lucru se poate întâmpla în special atunci când întâlnim oameni care sunt străini și ne trezesc sentimente de frică. Educația îi ajută pe oameni să identifice prejudecățile și stereotipurile care induc în eroare și să le corecteze.

Elevii mai mari pot înțelege, de asemenea, că percepțiile și prejudecățile noastre contribuie în cele din urmă la o cultură care fie acceptă, fie subminează democrația și drepturile omului într-o comunitate. Literalmente, democrația începe cu mine și cu tine.

Exercițiul 4.1. - Toți diferiți, toți egali

Obiective	Elevii învață să se cunoască și să se accepte unul pe celălalt, într-un grup. Elevii își descoperă puncte comune, de care nu erau conștienți înainte. Elevii devin conștienți de atitudinile și practicile legate de diferențe.
Resurse	O bucată de cretă sau o sfoară pentru a trasa o linie pe jos.

Mod de lucru

1. Profesorul menționează o serie de caracteristici, una câte una. De îndată ce este menționată, cei care recunosc că au caracteristica respectivă, trec linia.

Exemple: toți cei care ...

- poartă blugi
- au ochi albaștri
- sunt mai mari
- au vizitat alte țări din Europa
- citesc în mod regulat un ziar
- au fost discriminați
- au prieteni homosexuali
- au prejudecăți etc.

Profesorul poate invita elevii să sugereze caracteristici, fiind atent la temele sensibile.

2. Elevii discută următoarele aspecte:
 - Se află cineva în același grup cu un coleg cu care credea că nu avea nimic în comun?
 - Cum este să faci parte dintr-un grup mare?
 - Cum este să fii singur?

Alternativă

De îndată ce caracteristica este menționată, elevii se deplasează în clasă pentru a forma grupuri de persoane cu aceleași caracteristici. Ei stau împreună un moment pentru a discuta ce anume au în comun. Ceea ce pot spune ei se referă, de exemplu, la preferințe și la comportament.

Exercițiul 4.2. – Diferența

Obiective	Elevii experimentează diferența și înțeleg că aceasta este înrădăcinată în structurile sociale. Experimentarea diferenței este crucială în adolescență. Tinerii vor să atragă atenția, să fie recunoscuți de adulți și respectați de ceilalți. Un aspect important al formării identității în adolescență este separarea de adulți, în special de părinți. Elevii înțeleg că există atât de multe diferențe biologice că nimeni nu le poate identifica pe toate. De exemplu, este imposibil să se afirme că o formă de inteligență este superioară alteia. Diferențele care contează între oameni sunt înrădăcinate în societate – de exemplu, în funcție de valori, situație socială sau de evoluția societății. În clasele cu elevi aparținând minorităților culturale, este o bună ocazie ca aceștia să discute despre diferențe, într-un context non-discriminatoriu.
Resurse	O foaie mare de hârtie.

Mod de lucru

1. Profesorul scrie pe o foaie mare de hârtie, cât mai multe tipuri de diferențe dintre oameni.
2. Clasa este împărțită în patru grupuri. Fiecare echipă scrie un anumit tip de diferență:
 - diferențe fizice
 - diferențe psihologice
 - diferențe sociale
 - diferențe culturale.
3. Evaluare: elevii se gândesc la diferențele dintre oameni:
 - „Îmi dau seama că știu...
 - ... dar am învățat ...
 - Cea mai mare surpriză a mea a fost ...”

Extindere

Profesorul explică de ce ființele umane sunt atât asemănătoare cât și diferite.

Elevii își imaginează, în scris, două situații în care este dificil să fii diferit. Acest lucru poate fi apoi discutat cu întreaga clasă.

Exercițiul 4.3. - Adevărat și fals

Obiective	Elevii devin conștienți de stereotipurile din mintea lor și reflectează asupra lor în mod critic. Ei înțeleg că simplificările și stereotipurile ne ajută să facem față complexității lumii în care trăim. Elevii își dezvoltă capacitățile de a face judecăți și de a lua decizii. În acest scop, ei sunt încurajați să dezvolte o atitudine critică.
Resurse	Clasa trebuie să fie eliberată de bănci și scaune. Se definește un spațiu „adevărat” și un spațiu „fals” în colțuri opuse ale clasei.

Mod de lucru

- Elevii stau în mijlocul clasei. Profesorul citește o serie de enunțuri adevărate sau false despre femei, bărbați, naționalități diverse etc.

Reacționând la fiecare enunț, elevii merg într-un colț sau altul în funcție de ce consideră a fi adevărat sau fals.

Elevii care nu au nicio părere stau în mijloc.
- Profesorul îi invită pe elevi să explice alegerile pe care le-au făcut.

Profesorul dă răspunsul corect. Este esențial ca acest pas să nu fie niciodată omis.
- Elevii răspund la precizările profesorului. Profesorul îi încurajează să explice modul în care i-au perceput pe ceilalți, în special dacă aceste percepții s-au dovedit a fi incorecte.

Extindere

Elevii analizează modalitatea în care mass-media tratează probleme legate de minorități, gen, violență etc. Ei identifică exemple de stereotipuri, prejudecăți, superficialitate sau de jurnalism aprofundat și de investigație. Elevii încearcă să corecteze informațiile pe care le consideră că sunt eronate sau incomplete.

Exercițiul 4.4. - Primele impresii

Obiective	Elevii sunt capabili să identifice stereotipurile și să devină conștienți de diversitatea impresiilor și a percepțiilor pe care oamenii le au unii despre alții. Elevii practică ascultarea activă și învață respectul pentru ceilalți.
Resurse	Fotografiile persoanelor care pot evoca diferite reacții ale elevilor sunt lipite pe câte o foaie mare de hârtie (profesorul ar trebui să aleagă personaje foarte diferite în ceea ce privește vârsta, cultura, grupul etnic etc.).

Mod de lucru

1. Elevii formează un cerc. Profesorul dă fiecărui elev o bucată de hârtie.
2. Profesorul cere ca fiecare elev să se uite la fotografia primită:
 - „Eu văd ...“
 - „Eu cred ...“
 - „Eu simt ...“
3. Elevii își scriu prima impresie în josul paginii. Împăturesc partea de jos a paginii pentru a ascunde textul și dau hârtia persoanei din stânga lor.
4. Acest lucru continuă până când toate foile de hârtie cu câte o fotografie lipită pe ele au trecut rapid pe la toți elevii așezați în cerc.
5. Elevii compară primele lor impresii:
 - În ce privințe au fost primele voastre impresii diferite sau asemănătoare?
 - Ce v-a frapat la prima voastră impresie?
 - Ce aspecte nu ați observat și de ce?
 - Ce a arătat activitatea despre voi înșivă?

Variante

Exercițiul se poate face cu un număr foarte mic de fotografii sau chiar cu o singură fotografie sau cu un video etnografic. Fiecărui elev i se poate cere de asemenea să își menționeze impresiile sale pe o bucată de hârtie.

Profesorul poate da informații despre alte culturi: mâncare, muzică, structură familială etc.

Exercițiul 4.5. - Cu toții avem prejudecăți

Obiective	În acest exercițiu, elevii pun sub semnul întrebării stereotipurile și prejudecățile despre alte persoane și minorități. Ei descoperă percepțiile diferitelor minorități. Elevii devin conștienți de limitele lor de toleranță și de valoarea conflictuală a sistemelor de valori. Elevii își dezvoltă abilitățile de ascultare activă în încercarea de a ajunge la un acord.
Resurse	O copie a foii de activitate (a scenariului) pentru fiecare elev.

Mod de lucru

1. Fiecare elev primește o copie a scenariului și o citește în liniște.
2. Fiecare elev alege trei persoane cu care preferă să călătorească și alte trei persoane cu care nu ar călători.
3. Elevii formează grupuri de patru.
 - Ei își compară alegerile individuale și motivele acestora.
 - Încearcă să cadă de acord asupra unei liste cu trei persoane pe care le preferă și cu trei persoane pe care nu le preferă.
 - Aleg un purtător de cuvânt pentru grupul lor.
4. Fiecare grup prezintă întregii clase lista celor preferați și a celor excluși, prezentând motivele alegerilor lor.
5. Profesorul încurajează discuțiile, punând întrebări precum:
 - Care au fost principalii factori care v-au determinat să alegeți anumite persoane?
 - În situația în care grupul nu a căzut de acord asupra unei liste comune, , care au fost motivele?
 - Ce stereotipuri se deduc din lista pasagerilor?
 - De unde vin aceste imagini?
 - Cum v-ați simți dacă nimeni nu ar dori să împartă un compartiment cu voi, de exemplu?

Extindere

Lista poate fi adaptată în funcție de grupul de vârstă și de originea socială a elevilor, dar ar trebui să includă persoane reprezentând minorități care pot fi recunoscute în mod clar la prima vedere, dar și altele care nu pot fi recunoscute.

Minoritățile și discriminarea pot fi studiate, de asemenea, prin intermediul literaturii sau al istoriei.

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

Scenariul

Ați început o lungă călătorie cu trenul care va dura câteva zile. Împărțiți un vagon de dormit cu încă alte trei persoane.

Cu care dintre următorii pasageri ați prefera să împărțiți cabina?

Cu care dintre pasageri nu ați dori să împărțiți cabina?

- un bancher elvețian gras;
- un disc jockey italian care se droghează;
- un african care vinde articole exotice;
- un țigan care tocmai a ieșit din închisoare;
- o cântăreață de rock germană, feministă;
- un elev străin homosexual;
- o tânără româncă cu un copil mic;
- un englez ras în cap, care este beat;
- o prostituată seropozitivă;
- un refugiat foarte sărac;
- un soldat străin înarmat;
- o tânără care vorbește doar limba franceză.

Exercițiul 4.6. - Cu toții suntem egali, dar unii sunt mai egali decât alții

Obiective	Elevii identifică și analizează motivele de discriminare a celorlalți. Acest exercițiu se concentrează pe modul în care factorii socio-economici afectează șansele de succes social.
Resurse	Foi mari și groase de hârtie și markere.

Mod de lucru

1. Profesorul împarte elevii în grupuri de maximum șase persoane. Grupurile trebuie să fie formate dintr-un număr egal de elevi. Fiecare grup primește o foaie de hârtie și un marker.
2. Profesorul solicită unei jumătăți din grupuri să deseneze o caricatură a unei persoane care are succes în societate („câștigător social”), iar celeilalte jumătăți, o caricatură a unui „învingător”.
3. Profesorul cere grupurilor să enumere caracteristicile modelului lor: nivelul socio-economic, profesie, gen, grup etnic, activități de petrecere a timpului liber, alegerea hainelor, înfățișare, mod de viață, tip de locuință, obiceiuri de consum.
4. Profesorul cere grupurilor să facă schimb de desene și să le analizeze.
5. Desenele sunt puse pe perete. Fiecărui grup i se cere să explice, în fața întregii clase, desenul primit.
6. „Caricaturistii” își explică intențiile lor. Comunicând ideile din spatele desenelor și efectul desenelor asupra privitorului, se poate estima că elevii vor aborda următoarele întrebări:
 - Care sunt principalele caracteristici ale succesului?
 - Care sunt principalele caracteristici ale eșecului?
 - Care sunt factorii care fac diferența dintre „câștigători” și „învingători”?
 - Fac parte oamenii reprezentați din anumite grupuri?
 - Au toți oamenii aceleași șanse de succes, indiferent de originea lor socială?

Extindere

Care sunt motivele discriminării și excluderii oamenilor care sunt diferiți din cauza culturii, originii, comportamentului sexual, limbii lor etc?

Care sunt motivele inegalității între oameni? Este egalitatea posibilă și de dorit sau nu?

Exercițiul 4.7. - Turiștii

Obiective	Simulând, print-un joc de rol, un ”șoc cultural”, elevii vor observa stereotipurile aduse în joc. Astfel, vor deveni conștienți de posibile conflicte ce pot apărea în asemenea situații. Exercițiul permite elevilor să își diversifice perspectivele, prin faptul că „se pun în locul altor oameni”. Elevii își dezvoltă abilitățile de comunicare.
Resurse	O bucată de hârtie sau carton, markere colorate; dacă este posibil, câteva echipamente turistice, de ex. un aparat foto.

Mod de lucru

Observație - Ar fi ideal să se lucreze cu două clase diferite, fiecare având un profesor ca lider. Rolul celor doi profesori este să le amintească elevilor de instrucțiunile și caracteristicile grupurilor respective: „turiștii” și grupul „X”.

1. Cele două grupuri se întâlnesc în clasele lor. Ele au 15 minute pentru a crea contextul în care va avea loc acțiunea și pentru a-și pregăti rolurile.

Turiștii scriu informații despre țara lor, își prezintă așteptările referitoare la călătorie și își pregătesc echipamentele pe care le vor avea pe timpul călătoriei, cum ar fi aparatul foto, telefonul mobil, de asemenea, valuta. Dacă obiectele reale nu sunt la îndemână, ele pot fi simbolizate de desene.

Cei din grupul „X” își definesc cultura: structura familială, economia, tipul de meșteșuguri, îmbrăcămintea și locuința. Cei din grupul „X” trebuie să fie cât mai „primitivi”. Ei își dau un nume.

Elementele culturale trebuie să fie omogene. Ele pot fi simbolizate, de asemenea, de desene.

2. Această activitate se poate desfășura în următoarea oră.
În timp ce sunt la cumpărături de suveniruri și fac fotografii, doi turiști se întâlnesc cu membri ai grupului „X”. Ei se întorc la grupul lor și le povestesc experiența. Ei descriu ce au observat despre cultura ciudată a grupului „X”.

Cei din grupul „X” își împărtășesc impresiile legate de prima întâlnire cu turiștii, prezentând opinia lor legată de atitudinea turiștilor.

3. Turiștii invadează pământul celor din grupul „X”, care nu doresc să își schimbe felul lor de a fi.
4. Cele două grupuri se întâlnesc pentru feedback:

- Cum se simt turiștii?
- Cum se simt cei din grupul „X”?
- Ce cred turiștii despre membrii grupului „X”?
- Ce cred cei din grupul „X” despre turiști?
- Turiștii explică ce îi deranjează în comportamentul membrilor grupului „X”.
- Membrii grupului „X” explică ce ce nu le place în comportamentul turiștilor.
- Potrivit turiștilor, ce ar fi putut face membrii grupului „X” pentru a face contactul mai ușor?
- Potrivit membrilor grupului „X”, ce ar fi putut face turiștii pentru a fi mai puțin inoportuni?
- Dacă ar trebui să vă întoarceți în țara celor din grupul „X”, ce ar trebui să știți sau să faceți pentru a vă comporta adecvat?

Extindere

Elevii interviuează membri ai comunității lor care au vizitat alte țări sau îi invită să participe la o lecție în clasă pentru a împărtăși experiența pe care o au în ceea ce privește întâlnirea unor oameni cu origini culturale diferite.

Alternative

Elevii își imaginează o societate ideală și indică diferențele dintre aceasta și propria cultură.

Exercițiul 4.8. - Globingo: „O ființă umană face parte din întreaga lume”

Obiectiv	Scopul acestui joc este să arate că o ființă umană face parte din întreaga lume.
Resurse	O foaie cu pătrate bingo pentru fiecare elev. Foaie cu întrebări. Întrebări pentru discuția grupului.

Mod de lucru

1. Elevii completează pătratele în funcție de întrebările adresate. Fiecare pătrat are două linii: una pentru nume și una pentru țară. Ei ar trebui să încerce să găsească pentru fiecare pătrat numele unuia dintre colegii lor de clasă și numele țării corespunzătoare.

Există o varietate de întrebări care pot fi adresate. De obicei, aveți nevoie de căsuțe de la A la L, dar puteți adăuga altele, deși elevii pot folosi numele unui colego singură dată. În caz contrar, trebuie să taie un pătrat și nu mai pot forma un „bingo” pe acel rând.
2. După joc, ar putea fi o discuție de grup. Elevii vor constata că migrația este ceva normal în fiecare familie și în fiecare națiune. Aceștia vor vorbi despre situațiile globale și despre lume ca reprezentând o rețea.

Materiale pentru profesori

Întrebări: găsiți pe cineva în încăpere care/căruia ...

- a călătorit într-o țară străină;
- are un prieten prin corespondență într-o altă țară;
- învață o limbă străină;
- are o rudă într-o țară străină;
- îi place muzica dintr-o țară străină;
- a ajutat un vizitator dintr-o țară străină;
- îi place mâncarea dintr-o țară străină;
- are o mașină fabricată într-o țară străină;
- trăiește într-o casă unde se vorbesc mai multe limbi;
- are o rudă născută într-o altă țară;
- a citit recent o poveste despre o altă țară, într-un ziar;
- a vorbit recent cu cineva care a trăit în altă țară;
- a aflat recent ceva despre o altă țară de la TV.

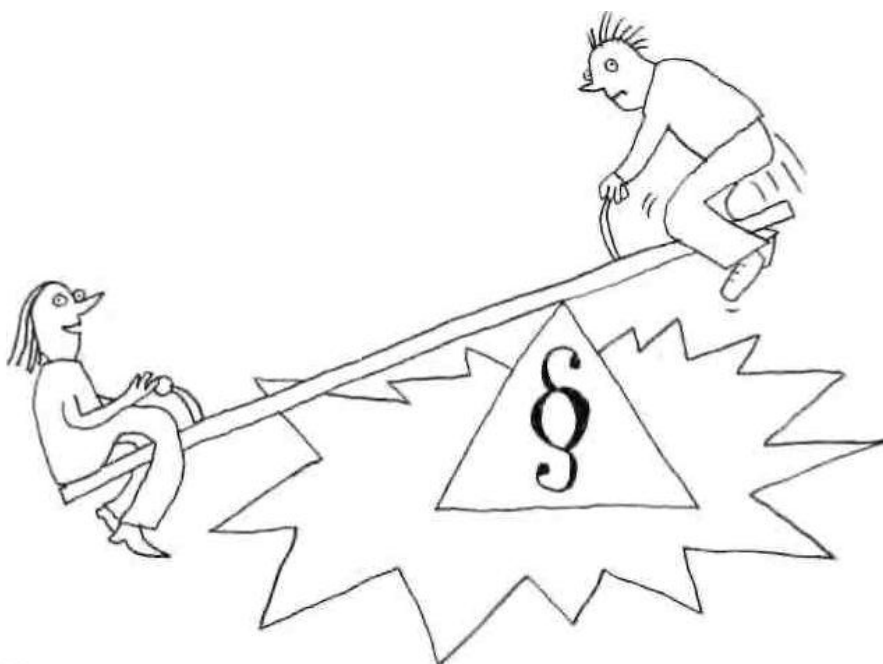
Întrebări pentru discuția de grup

1. Ce ați învățat unul despre celălalt în acest proces?
2. Care a fost cel mai surprinzător lucru pe care l-ați învățat despre colegii voștri?
3. Ce vă spune jocul despre lumea noastră?

Materiale pentru elevi: Foaia Bingo

A nume: țară:	B nume: țară:	C nume: țară:	D nume: țară:
E nume: țară:	F nume: țară:	G nume: țară:	H nume: țară:
I nume: țară:	J nume: țară:	K nume: țară:	L nume: țară:

Capitolul 5 - A face dreptatea să funcționeze

Introducere

Imaginea arată un băiat și o fată pe un balansoar. Punctul de sprijin care susține balansoarul nu este în mijloc, ceea ce oferă fetei un braț mai lung, iar băiatului unul mai scurt. Astfel, fata domină jocul și pare să se bucure de acest lucru. Băiatul, cu o expresie nefericită pe față, încearcă din greu să coboare, dar eforturile lui sunt în zadar. Astfel de situații duc adesea la ceartă și conflict. Punctul de sprijin din mijloc poartă simbolul unui paragraf care se referă la legislație.

Imaginea poate fi citită în diferite moduri și duce la întrebări interesante. Oportunitățile băiatului și cele ale fetei, în această situație, sunt inegale, ceea ce duce la problema egalității de gen. Surprinzător, fata este cea care are „capătul lung” al balansoarului. Poate că fata înșeală, ceea ce înseamnă că a încălcat legea, sau poate că se bucură de un avantaj acordat prin lege pentru a compensa discriminarea din trecut împotriva femeilor și fetelor. Deci, este un joc corect? Este egalitatea întotdeauna corectă? Ale cui drepturi sunt protejate de lege? Sunt drepturile cuiva încălcate - și de către cine?

Simbolul paragrafului deschide o altă perspectivă. Cine a făcut regulile acestui joc? Simbolul oficial al legii se referă la stat și la domnia legii. Statul poate fi format din instituții care împart puterea și se controlează reciproc într-un sistem de control instituțional reciproc - parlamentul, guvernul și instanțele de judecată. Acesta poate fi condus de un autocrat binevoitor sau despot. Legile sunt cruciale, deoarece transformă drepturile omului în drepturi civile pentru cetățenii unui stat. Legile protejează, prin urmare, drepturile omului în cazul în care sunt încălcate. Așa cum arată imaginea, totuși, drepturile omului pot fi încălcate de către cetățeni sau chiar printr-o lege nedreaptă.

Legea trebuie să stabilească un echilibru între drepturile cetățenilor și să definească limitele drepturilor unei persoane pentru a proteja drepturile altora.

Exercițiile din acest capitol abordează probleme legate de echitate și dreptate. Elevii își vor da seama că dreptatea este esențială pentru asigurarea securității și păcii în societate.

Exercițiul 5.1. - Nu este drept

Obiectiv	Elevii înțeleg conceptele de <i>dreptate</i> și <i>nedreptate</i> .
Resurse	Fotografii care ilustrează diverse situații sociale, lingvistice etc.

Mod de lucru

Elevii lucrează în perechi.

1. Profesorul cere fiecărei perechi să aleagă o fotografie.
2. Profesorul le cere elevilor să descrie situația, așa cum o înțeleg:
 - „Văd ...” (descriere factuală)
 - „Simt ...” (reacție afectivă)
 - „Mă face să mă gândesc la ...” (asocieri, idei)Profesorul le cere apoi să clasifice fotografiile, folosind trei categorii:
 - Fotografii care indică o situație corectă și dreaptă.
 - Fotografii care indică contrariul, de ex. un caz de nedreptate.
 - Fotografii despre care elevii nu sunt siguri cum să le clasifice.
3. Perechile formează grupuri de patru. Fiecare pereche explică fotografia sa celeilalte perechi și ar trebui să încerce să o convingă de raționamentul pe care l-a făcut. Fotografiiile cu comentariile grupurilor sunt afișate în clasă. Fiecare elev ar trebui să aibă timp să studieze expozitele.
4. Activitate în plen:
 - Ce tipuri de situații au fost descrise ca fiind drepte sau ca fiind nedrepte?
 - A fost greu să se ajungă la o decizie cu privire la anumite situații descrise. De ce?
 - Ce situații produc nedreptate?
 - Cum ar putea fi schimbate aceste situații nedrepte?

Extindere

Elevii formează câteva grupuri. Fiecare grup alege un exemplu de nedreptate și abordează ultima întrebare: Cum ar putea fi depășită această formă de nedreptate?

Mai întâi, ei ar putea identifica drepturile omului care sunt încălcate în cazul în discuție. În al doilea rând, ar putea căuta modalități de protejare și de aplicare a drepturilor omului.

Exercițiul 5.2. - Excepția

Obiectiv	Elevilor se familiarizează cu noțiunea de discriminare.
Resurse	Diferite post-it-uri colorate și un post-it alb.

Mod de lucru

Elevii lucrează în perechi.

1. Profesorul lipește un *post-it* pe fruntea fiecărui elev. Elevii nu trebuie să știe ce culoare au. Prin urmare ar trebui să închidă ochii atunci când primesc *post-it*-ul.
2. Elevii deschid ochii. Fiecare elev trebuie să îi găsească pe ceilalți membri ai grupului său, astfel încât grupurile să fie în final formate în funcție de culori.
3. Feedback și reflecție în plen. Sunt sugerate întrebări și informații cum ar fi următoarele:
 - Cum v-ați simțit când ați întâlnit prima persoană care purta un *post-it* identic cu al vostru?
 - Cum s-a simțit persoana care purta singurul *post-it* alb?
 - Ați încercat să vă ajutați unul pe celălalt, în grup?
 - Cum poate fi integrată persoana care poartă *post-it* alb?
4. Exercițiul poate servi pentru a prezenta elevilor relația dintre grupurile majoritare și grupurile minoritare din societate:
 - Cine reprezintă în societate excepțiile, exclușii?
 - Poate fi excepția sau marginalizarea rezultatul unei alegeri personale?

Extindere

Exercițiul poate fi extins prin acordarea de avantaje unui grup. Astfel, poate fi încurajată participarea elevilor, dar pot apărea și situații de stress sau de ostilitate. Profesorul ar trebui să cunoască clasa bine și să fie pregătit să reacționeze adecvat.

Exercițiul 5.3. - Puzzle-ul

Obiective	Prin intermediul acestui joc, elevii experimentează tratamentul inechitabil. Ei devin conștienți de reacțiile lor la tratamentul inechitabil, din perspectiva principiilor etice ale dreptății. Dreptatea este o categorie fundamentală a drepturilor omului. Elevii își dau seama de importanța solidarității și cooperării pentru eliminarea nedreptății.
Resurse	Plicuri cu puzzle-uri simple sau fotografii care au fost tăiate în câteva bucăți.

Mod de lucru

1. Pregătire: ar trebui să existe un puzzle pentru fiecare grup de trei sau patru elevi din clasă. Profesorii pot folosi puzzle-uri simple, gata făcute, sau pot pregăti astfel de puzzle-uri tăind fotografii (de ex. cărți poștale sau reclame) în mai multe bucăți. Fiecare puzzle ar trebui să fie pus într-un plic. În mod ideal, o copie a fotografiei ar trebui lipită pe plic. Profesorul ia piese din unele puzzle-uri și le schimbă cu piese din alte puzzle-uri. Câteva puzzle-uri ar trebui să fie complete.
2. Elevii formează grupuri de patru membri. Profesorul dă o anumită sarcină fiecărui membru al echipei:
 - un elev este însărcinat cu timpul (cronometrul) și cu resursele;
 - un elev este arbitru: previne conflictul și se asigură că instrucțiunile sunt urmate întocmai;
 - un elev verifică, pe baza copiei puzzle-ului asamblat;
 - un elev îndeplinește sarcina – reconstituie puzzle-ul.

Profesorul înmânează un plic fiecărui grup, dându-le sarcina de a rezolva puzzle-ul într-un termen (strâns). Elevii vor descoperi rapid dacă pot rezolva puzzle-ul sau nu și dacă pot obține sprijin de la celelalte grupuri.
3. Jocul duce la apariția unor câștigători și a unor învinși. În funcție de grupul de vârstă și de reacția elevilor, întrebări precum cele de mai jos pot servi pentru analiza și evaluarea propriilor experiențe de discriminare pozitivă sau negativă:
 - Cum v-ați simțit atunci când v-ați dat seama că unele puzzle-uri sunt incomplete?
 - Cum v-ați fi simțit dacă ați fi fost într-un alt grup?
 - Cum v-ați simțit ca membru într-un grup care avea prea puține piese sau prea multe?
 - Ce tip de comportament a sprijinit sau, dimpotrivă, a împiedicat succesul unui grup?

Extindere

Elevii sunt încurajați să discute situații reale în care oamenii nu au acces egal la resurse importante (de ex. timp liber, locuri de muncă, bani, putere).

Exercițiul 5.4. - Rolul legii

Obiective	Filosofii antici s-au bazat pe diferite valori pentru a defini scopul legii; opțiunile lor valorice au fost legate de sistemele social-politice specifice. Teoria oferă un cadru de reflecție asupra experienței de zi cu zi, în care opțiunile noastre pentru anumite valori sunt ghidate de interesele pe care le avem. Exercițiul îi pune pe elevi în situația de a alege în mod deliberat anumite valori, în contextul drepturilor omului, pentru a le compara, a le dezbate și a le respecta în viața de zi cu zi.
Resurse	Diferite concepte referitoare la rolul legii sunt scrise pe o foaie mare de hârtie și afișate pe perete (a se vedea M 1 din secțiunea referitoare la materiale).

Mod de lucru

1. Elevii formează grupuri de câte trei sau patru și primesc foi de lucru cu o listă a regulilor de conduită (a se vedea M 2 din secțiunea referitoare la materiale).
2. Fiecare grup trebuie să asocieze regulile de conduită cu viziunea asupra legii (10 minute).
3. Grupurile își verifică rezultatele.
4. Elevii aleg definiția legii cu care sunt cel mai mult de acord.
5. Elevii aleg definiția legii cu care sunt cel mai puțin de acord.

Extindere

Reflecție în clasă:

- Regulile pe care le aplicați în viața de zi cu zi corespund alegerii voastre?
- Cunoașteți reguli care țin de opțiuni pe care le-ați respins? V-ați opus acestora? De ce? Ce ați făcut?

Reflecție în scris:

- Ce viziune asupra legii împărtășiți cel mai mult și de ce?
- Menționați cinci reguli din viața de zi cu zi cu care sunteți de acord.

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

M 1: Câteva concepții asupra legii

1. Scopul legii este să prevină încălcarea de către indivizi a drepturilor altor persoane (Aristotel).
2. Scopul legii este să dea fiecărei persoane ceea ce merită (Aristotel).
3. Scopul legii este să creeze o societate perfectă (Platon).
4. Scopul legii este să prevină daunele pe care nedreptatea le provoacă indivizilor (Glaucón).
5. Scopul legii este să protejeze interesele celor care guvernează (Thrasymachus).
6. Rolul legii este să mențină pacea socială asigurând bunăstarea tuturor și să pună în practică ceea ce este util pentru societate (Protagoras).
7. Scopul legii este să îi protejeze pe cei mai slabi.

M 2: Reguli

1. Cine brutalizează copii va fi pedepsit la închisoare.
2. Statul va garanta șomerilor un venit care să le permită să supraviețuiască.
3. Prioritatea pentru locurile de muncă va fi acordată elevilor / studenților cu cele mai mari note.
4. Toți muncitorii trebuie să contribuie cu o parte din câștigurile lor pentru acoperirea nevoilor șomerilor.
5. Orice acțiune a unei persoane prin care cauzează o daună unei alte persoane o va obliga pe prima să despăgubească acea acțiune.
6. Profesorii au datoria să îi învețe pe elevi că regulile societății noastre, care sunt cele mai bune, sunt inviolabile.
7. Orice persoană care contestă organizarea societății va fi internată într-un centru de reeducare.
8. Numai activitățile permise de stat pentru bunăstarea tuturor sunt autorizate.
9. Numai contribuabilii (cei care plătesc taxe) vor avea drept de vot.
10. Toți tinerii vor trebui să aparțină organizațiilor de stat astfel încât să se poată angaja într-o muncă utilă.
11. Întreprinderile ar trebui să instaleze filtre anti-poluare la coșuri.
12. Nimeni nu are voie să răspândească idei care nu au fost recunoscute și validate de către guvern.
13. Statul are drept de expropriere, dacă acest lucru este necesar pentru interesul public.
14. Administratorii companiilor au dreptul de a organiza servicii de securitate privată.
15. Este interzis să se intre în domiciliul unei persoane fără permisiunea acesteia.

Exercițiul 5.5. - Perspective asupra dreptății

Obiective	Elevii înțeleg că există diferite perspective asupra dreptății. Elevii înțeleg că există un echilibru între drepturi și obligații.
Resurse	Seturi de foi de lucru care conțin perspectiva A sau B

Mod de lucru

1. Este ales unul dintre drepturile care vor fi examinate.
2. Clasa se împarte în grupuri de patru sau șase.
O jumătate din fiecare grup primește foaia A, cealaltă jumătate foaia B.
Fiecare sub-grup pregătește cât mai multe argumente posibile în apărarea afirmației care apare pe foaia sa.
3. Grupurile se reunesc. Membrii sub-grupului A își prezintă punctul de vedere membrilor sub-grupului B, care trebuie să asculte cu atenție și să ia notițe.
Apoi este rândul sub-grupului B.
Prezentarea argumentelor poate fi urmată de o etapă în care membrii sub-grupurilor își adresează reciproc întrebări.
4. Sub-grupurile A și B fac schimb de roluri. Grupurile nu trebuie anunțate dinainte de această parte a exercițiului.
Li se acordă câteva minute pentru a-și reanaliza argumentele.
5. Grupurile încearcă să formuleze o poziție comună asupra problemei puse în dezbatere.
6. Întrebări care pot fi adresate la final:
 - Ce dificultăți ați întâmpinat în încercarea de a ajunge la o poziție comună?
 - Faptul că ați inversat rolurile v-a făcut mai ușoară sau mai grea situația de a fi de acord asupra unei poziții comune?

Extindere

Profesorul (sau elevii) găsesc cazuri în care libertatea de exprimare (sau munca prestată de copii) este un subiect controversat.

- Cum se poate găsi un echilibru între drepturi și îndatoriri?
- Există îndatoriri (sau drepturi) care impun limite asupra anumitor drepturi?

Pentru studii de caz, folosiți informații din mass-media. Investigația ar putea fi extinsă pentru a include alte drepturi ale omului – de ex., libertatea de mișcare sau dreptul de proprietate.

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

Perspectiva A: Libertatea de exprimare

Într-o societate dreaptă, libertatea de exprimare este un drept fundamental al omului, care nu ar trebui limitat. Luați în considerare următoarele:

- efectele negative ale cenzurii;
- implicațiile politice ale limitării sale și ale dizidenței;
- circumstanțele în care alte țări o limitează;
- importanța libertății de exprimare pentru democrații;
- orice altă problemă relevantă.

Perspectiva A: Munca prestată de copii

Legile împotriva muncii prestate de copii ar trebui aplicate strict, astfel încât să fie protejate drepturile copiilor de a se juca, de a învăța și de a deveni adulți sănătoși. Luați în considerare următoarele:

- lipsa educației, ca rezultat al obligării copiilor să muncească;
- faptul că, adesea, copiii lucrează în condiții nesănătoase;
- modul în care munca prestată de copii este adesea exploatată din cauza lipsei de organizare a copiilor pentru a protesta împotriva tratamentului nedrept;
- orice altă problemă relevantă.

Perspectiva B: Libertatea de exprimare

Într-o societate dreaptă, este uneori necesar să se limiteze libertatea de exprimare pentru a proteja drepturile oamenilor. Luați în considerare următoarele:

- efectele remarcilor rasiste asupra minorităților;
- modurile în care unele afirmații pot incita la violență;
- modul în care, în anumite țări, libertatea de exprimare este nelimitată și duce la încălcarea drepturilor;
- nevoia de a promova atât îndatoririle cât și drepturile;
- orice altă problemă relevantă.

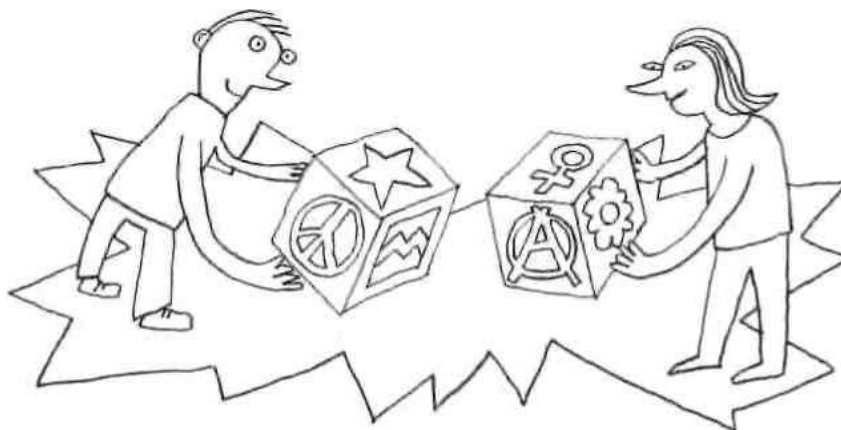
Perspectiva B: Munca prestată de copii

Pentru a ajuta familiile să supraviețuiască în situațiile economice dificile și a-i ajuta pe copii să își asume un rol activ în societate, aceștia din urmă ar trebui să poată lucra și să ajute la susținerea familiilor lor. Luați în considerare următoarele:

- în anumite societăți unde locurile de muncă sunt puține, copiii pot fi una dintre singurele surse de venit într-o familie;
- în multe societăți, în mod tradițional, copiii au lucrat mai mult decât adulții;
- opinia potrivit căreia împiedicarea copiilor să se angajeze în activitatea productivă are drept rezultat izolarea lor inutilă de lumea adulților;
- faptul că munca poate fi o experiență cu rol formator pentru copii;
- orice altă problemă relevantă.

Capitolul 6 -

Înțelegerea filosofiei politice

Introducere

Imaginea arată un băiat și de o fată cu care stau unul în fața celuilalt. Ei își arată unul altuia un cub cu simboluri ce reprezintă filosofii politice. Trebuie remarcat că ei își zâmbesc și că simbolurile pe care le expun diferă, fapt care poate arăta controverse și neînțelegeri. Merită să se exploreze semnificația simbolurilor, în măsura în care acest lucru este posibil. Băiatul prezintă simbolul „NU bombelor”, reprezentând pacifismul. Steaua cu cinci colțuri ar putea reprezenta un punct de vedere socialist, dar și o viziune holistică asupra omeniției în univers. Liniile în zigzag pot reprezenta apa, adică protecția mediului, dar sensul ar putea fi, de asemenea, complet diferit. Fata arată simbolul A al anarhismului. Simbolul de sex feminin ar putea reprezenta un punct de vedere feminist. Floarea ar putea reprezenta protecția mediului, sau pacea, dar fata ar fi putut da, de asemenea, acestui simbol un sens diferit. Tinerii se folosesc de drepturile omului - libertatea de gândire, libertatea de exprimare și egalitatea. Nu există nicio autoritate care să decidă cine are dreptate și cine greșete.

Imaginea poartă un mesaj interesant și surprinzător de complex. Noi combinăm simboluri și concepte din filozofia politică pentru a ne exprima ideile și opiniile, dar ele pot fi ambivalente sau înșelătoare. Prin urmare, trebuie să ne explicăm alegerile noastre unul altuia și trebuie să ascultăm cu atenție. Există mai multe aspecte asupra cărora putem fi de acord sau nu. Cele șase simboluri sunt suficiente pentru a ne da o idee despre o societate deschisă, pluralistă. Noi ar trebui să ne tratăm unii pe alții cu respect; atunci putem avea un bun argument pentru o discuție în contradictoriu, care nu dăunează nimănui și de care beneficiază toată lumea.

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului (ECD/EDO) integrează două dimensiuni. Prima este legată de *conținut*. Înțelegerea filosofiei politice este importantă în ECD/EDO, deoarece ne oferă un simț de orientare și valori atunci când judecăm problemele și luăm măsuri. De asemenea, îi înțelegem pe alții mai bine.

A doua dimensiune a ECD/EDO se referă la *cultura* conflictului civilizat - cearta cu un zâmbet, dacă este posibil. O astfel de cultură a conflictului trebuie să fie predată în școală, prin experiență și reflecție. Acest lucru poate începe la o vârstă fragedă și depinde mult de exemplul dat de profesori și directori. Profesorul de ECD/EDO ar trebui să aibă grijă să evite două capcane. Una dintre ele ține de corectitudinea politică. Profesorul nu are sarcina de a preda elevilor o doctrină politică preferată și nici nu ar trebui să le impună să accepte punctele lui de vedere. A doua este neglijarea tăcută, care este o formă subtilă de opresiune. Elevii ar trebui să învețe să aștepte și să acorde, în mod reciproc, atenție și răspuns. Profesorul ar trebui să încurajeze elevii să explice alegerile lor, astfel încât ceilalți să le poată înțelege, fără a le impune să le justifice.

Exercițiile pot fi adaptate la diferite grupe de vârstă și pot fi folosite de la nivelul primar la nivelul secundar superior.

Exercițiul 6.1. - Concepte de bază ale gândirii politice

Obiective	Elevii înțeleg valorile care ghidează implicit argumentul și dezbateră politică și că unele dintre aceste valori susțin drepturile omului, în timp ce altele se opun acestora (predarea <i>despre</i> drepturile omului). Exercițiul pregătește elevii pentru a fi dispuși să studieze și să înțeleagă valorile și atitudinile, indiferent dacă sunt de acord cu ele sau nu (predare <i>prin</i> drepturile omului).
Resurse	O listă de propuneri sau slogane (a se vedea materialele de mai jos). Ca alternativă, ar putea fi utilizate postere pentru alegeri, video-clipuri sau extrase din declarații sau discursuri din viața politică.

Mod de lucru

1. Elevii formează perechi sau grupuri de patru persoane.
2. Ei identifică implicațiile declarațiilor. Poate fi necesar să li se furnizeze întrebări care să îi ghideze și care să permită o comparație, de ex. pentru ce grupuri din societate o propunere poate avea implicații și care ar putea fi acestea (elevii ar putea găsi răspunsuri cum ar fi: cei bogați și cei săraci, cei sănătoși și cei bolnavi, cei puternici și cei slabi etc.).
3. Dacă li s-au prezentat deja abordările de bază ale gândirii politice, elevii ar putea stabili o legătură între propuneri și diferite școli de gândire. Ei ar putea găsi afinități cu mai multe curente de gândire.
4. Elevii judecă declarațiile și valorile lor de bază în lumina drepturilor omului.

Extindere

Elevii discută implicațiile propunerilor, asociindu-le cu aspectele care se află în discuție în țara lor.

Materiale

Lista propunerilor și sloganelor

1. Statul nu ar trebui să se amestece în administrarea economiei. Ar trebui să se limiteze la aplicarea legii.
2. Asistența medicală gratuită ar trebui garantată.
3. Toate întreprinderile/ afacerile ar trebui naționalizate.
4. Șeful statului ar trebui să aibă puteri depline.
5. Statul, angajatorii și sindicatele ar trebui să se întrunească pentru a stabili rata creșterii salariilor.
6. Statul în sine este o pacoste.
7. Civilizația albă este civilizația superioară.
8. Elevii slabi ar trebui să fie împiedicați să încetinească studiul celorlalți.
9. Nimeni nu are dreptul de a da ordine altor oameni.
10. Societatea ar trebui organizată astfel încât ordinea care guvernează să respecte ierarhia naturală a lucrurilor.

Exercițiul 6.2. - Atitudini față de putere⁵

Obiective	Elevii disting între conceptele de putere și implicațiile acestora pentru democrație și drepturile omului. Elevii își dezvoltă capacitățile de ascultare activă (predare <i>prin</i> drepturile omului).
Resurse	Set de materiale didactice pentru elevi: „Declarații referitoare la putere și guvernare”.

Mod de lucru

1. Elevii formează perechi. Ei studiază declarațiile și decid cu care sunt de acord.
2. Ei notează motivele pentru care susțin o anumită declarație.
3. Perechile își prezintă ideile în clasă.
4. Elevii identifică școlile de bază ale gândirii politice (exercițiu de transfer); profesorul folosește constatările și discuția din clasă pentru a prezenta elevilor abordările (selectate) ale gândirii politice (abordare inductivă, permițând folosirea diferitelor metode – prelegere de către profesor și poate de către elevi; studiul extraselor).

Extindere

Elevii reflectează asupra sistemelor lor individuale de valori.

Elevii asociază ideile politice cu politicile partidelor și liderilor politici din țara lor.

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

⁵ Adaptare după Claude Paris, *Ethique et Politique*, Editions C.G., Québec, 1985.

Material resursă pentru elevi

Declarații referitoare la putere și guvernare

1. Într-un guvern, rolul liderului este suprem și de neînlocuit.
2. Puterea alienează și trebuie eliminată pentru a permite fiecărei persoane să-și realizeze potențialul.
3. O națiune are numai un singur dușman periculos: guvernul său.
4. Puterea politică ar trebui să fie exercitată de persoane alese de cetățeni.
5. Partidele politice sunt în detrimentul puterii statului deoarece ele separă oamenii și determină confruntarea inutilă.
6. Statul nu este o simplă mulțime de indivizi; este o realitate superioară și mai mult decât suma indivizilor.
7. Toate formele de putere au tendința de a deveni totalitariste.
8. Statul nu este un scop în sine, ci mijlocul necesar pentru realizarea aspirațiilor individuale.
9. Statul este un cimitir imens unde toate manifestările vieții individuale iau sfârșit.
10. Grevele sunt o provocare a autorității, iar din acest motiv ar trebui interzise.
11. Indivizii există numai pentru stat și nu reprezintă nimic în afara acestuia.
12. Tinerii ar trebui să participe la deciziile care îi privesc.
13. Numai atunci când statul încetează să mai existe vom putea vorbi de libertate.
14. Profesorul ar trebui să ia în considerare cererile legitime ale elevilor săi.
15. Ființele umane au o tendință naturală de a face bine; ar trebui să avem întotdeauna încredere în ele.
16. Participarea tuturor indivizilor la putere ar trebui să fie un principiu fundamental al organizării tuturor comunităților umane.
17. Partidele politice fac posibilă influențarea deciziilor guvernului de către aspirațiile cetățenilor.
18. Lăsate de capul lor, fără niciun fel de control, ființele umane se vor omorî între ele.
19. Puterea politică nu ar trebui să fie la mila opiniei publice.
20. Ființele umane au drepturi pe care puterea ar trebui să le respecte și să le promoveze.

Exercițiul 6.3. - Dacă aş fi magician

Obiective	Elevii sunt încurajați să creeze scenarii/ viziuni cu înțeles. Cine nu are utopii, este condamnat să accepte status-quo-ul. Elevilor au ocazia să-și folosească talentele (creativitatea).
Resurse	Hârtie și un marker.

Mod de lucru

1. Elevilor li se cere să se imagineze în rolul unui magician.
2. Ei citesc:
„Dacă aş fi un mare magician, aş face astfel încât bărbații, femeile și copiii să nu mai treacă niciodată prin ceea ce s-a întâmplat în timpul războiului, iar pentru ca acest lucru să se întâmple...”
Fiecare elev completează următoarele propoziții:
 - Aş opri ...
 - Aş închide ...
 - Aş uita ...
 - M-aş opune ...
 - Aş continua ...
 - Aş crea ...
3. Pe rând, elevii citesc răspunsurile lor în clasă. Se sugerează aranjarea scaunelor în cerc.
4. Evaluare: elevii arată și discută ce dorințe și nevoi au descoperit.

Extindere

Elevii dezbate: s-ar putea face ceva pentru ca dorințele lor să se îndeplinească.

Alternative

Pentru elevii mai mari:

„Dacă aş fi arhitect ...”: elevii își imaginează cum ar putea arăta sau cum ar trebui să arate școala lor sau orașul în care trăiesc.

Elevii pot reflecta asupra dorințelor lor și le pot asocia cu tradițiile de bază ale gândirii politice (liberală, conservatoare, socialistă, ecologistă).

Capitolul 7 - Participare politică

Introducere

Imaginea arată un bărbat și de o femeie, susținuți de o fată și un băiat, pledând cauzele lor în public. Posterul bărbatului prezintă globul ca un simbol al lumii, în timp ce femeia atrage atenția asupra stelei cu cinci colțuri de pe posterul ei, ținut de băiatul care o susține. Poate că acest simbol corespunde cu suprafața pe care stau. Expresia fețelor lor este prietenoasă, nu există niciun semn de ostilitate. Adulți și copii participă la politică. Ei se folosesc de dreptul lor de a demonstra pașnic în public. Ambele părți sunt diferite ca gen, prin urmare nu este în joc nicio problemă legată de gen. Cele două grupuri sunt în concurență - pentru atenție și sprijin din partea majorității. Ele sunt în confruntare directă, nu sunt implicate nici mass-media, nici partide politice sau grupuri de interese.

Cele patru persoane stau în picioare pe o suprafață care seamănă cu o stea cu vârfuri neregulate. Acest simbol poate fi citit în moduri diferite. Poate reprezenta comunitatea, care oferă cetățenilor săi un sentiment de apartenență și care oferă, de asemenea, un cadru pentru drepturi, responsabilități și îndatoriri. Steaua ar putea, de asemenea, să se asemene „microfonului” pe care îl ia un cetățean atunci când vorbește în public. Cine alege să nu ia cuvântul nu va fi auzit și trebuie să accepte deciziile finale. Cetățenii participă politic în multe feluri. ECD/EDO se axează pe modalitățile participării active, directe. Participarea politică este un drept al copiilor, nu numai al adulților. Acest lucru necesită o înțelegere a problemei și o judecată atentă. Participarea politică în democrație trebuie predată și învățată în școli, aceasta însemnând că școlile trebuie să funcționeze ca micro-societăți care oferă elevilor posibilitatea de a participa la gestionarea diferitelor aspecte ale vieții școlare.

Atât în școlile democratice cât și în societatea democratică, argumentul și controversa, chiar și cearta și conflictul, nu reprezintă ceva de care trebuie să ne fie frică, ci ar trebui văzute ca ceva firesc, chiar utile în luarea deciziei democratice. Soluționarea conflictului de idei și interese reprezintă metoda de bază pentru rezolvarea problemelor și luarea deciziilor. În cazul în care interesele și obiecțiile nu sunt pronunțate, acestea nu pot fi luate în considerare. Într-o societate deschisă, armonia – „binele comun” - nu poate fi impusă, ci trebuie să fie negociată. Controversa și conflictul nu sunt dăunătoare dacă sunt de comun stabilite și dacă sunt susținute de o cultură a argumentului, a rezolvării conflictelor și a compromisului.

Exercițiile se concentrează asupra condițiilor-cadru și modurilor de participare politică. Acestea ajută elevii să-și aprecieze posibilitățile de a participa în comunitatea lor.

Exercițiul 7.1. - Zidul tăcerii

Obiectiv	Elevii reflectează asupra concepției lor despre democrație.
Resurse	Foi de hârtie flipchart prinse pe perete și markere (pentru grupuri de câte cinci membri)

Mod de lucru

1. Elevii formează grupuri de câte cinci membri. Fiecare grup stă într-un semicerc cu fața înspre o foaie mare de hârtie, prinsă pe perete. Li se solicită să scrie, în liniște și într-o anumită limită de timp, un enunț care să arate concepția lor despre democrație: „Democrația este ...”
2. În scris, elevii reacționează la propozițiile sau cuvintele notate de colegi pe poster.
3. După ce a expirat limita de timp pentru a scrie pe poster, fiecare elev alege și citește o propoziție pe care nu a scris-o el. Elevii prezintă și discută rezultatele în clasă.
4. Sunt împărtășite gânduri, pornind de la sugestiile de mai jos:
 - „Am învățat ... ”
 - „Am descoperit ... ”
 - „Aș dori să discut ... ”

Alternative

În loc să utilizeze postere pe perete, elevii stau în jurul unei mese și scriu pe o foaie mare de hârtie.

Informații generale

„Zidul tăcerii” este o activitate de tip brainstorming, care poate fi folosită la începutul unui modul referitor la concepte cheie cum ar fi democrația, dictatura, dreptatea, pacea, educația, egalitatea, libertatea etc.

Metoda îi susține pe elevii care sunt mai puțin extroverși sau care au nevoie de mai mult timp de gândire. Adesea, acești elevi sunt dezavantajați de modalitățile de predare standard, respectiv cu toată clasa, oral și frontal.

Exercițiul 7.2. - Sentimentele mele față de dictatură

Obiective	Elevii pot defini și judeca trăsături ale democrației și dictaturii. Elevii pot face opțiuni valorice și le pot argumenta.
Resurse	Poster și markere sau tablă și cretă.

Mod de lucru

1. Elevilor li se cere să descrie trăsături caracteristice ale dictaturii.

Lista ar putea include aspecte precum:

- anti-semitism	- rolul femeilor ca ființe reproducătoare
- purificare etnică	- represiunea minorităților sexuale
- tortură	- supunerea în fața autorității
- condiționare	- presiune din partea omologilor pentru conformare
- cultul puterii, indivizilor sau militarilor	- cerința de a fi condus
- considerarea criticii ca distructivă	- respingerea minorităților

2. Referindu-se la listă, elevii încearcă să răspundă la întrebarea „În ce măsură mă afectează această situație?”
3. Elevilor li se cere să pună aceste elemente pe o scală, începând cu trăsătura pentru care au cele mai puternice sentimente.

Extindere și variante

Caracteristicile dictaturii pot fi legate de exemple din buletinele de știri, filme sau manuale.

Același exercițiu ar putea fi efectuat pentru conceptul de „democrație”.

Exercițiul 7.3. - Chestionar referitor la atitudinea față de schimbare

Obiective	Elevii își pot manifesta atitudinile și le pot exprima liber. Elevii pot asculta alți elevi, indiferent dacă sunt de acord cu ei sau nu.
Resurse	Set de materiale resursă pentru elevi: „Chestionar referitor la atitudinea față de schimbare”.

Notă pentru profesor

Informații referitoare la atitudinile politice de bază

Prin „atitudine” înțelegem aici tendința de a exprima o opinie sau de a adopta o anumită formă de comportament. Aceasta rezultă din integrarea socială și din istoria personală și este, prin urmare, mai puțin conștientizată decât ideologia. Atitudinile ne influențează percepțiile, judecățile și acțiunile.

Scopul exercițiului este de a vedea, pe baza exprimării opiniilor, în ce măsură o persoană este sau nu este în favoarea schimbării sociale. Schimbarea în sine nu este nici bună nici rea și scopul nu este să fie judecați elevii, cu atât mai puțin să fie evaluați. De asemenea, trebuie să se țină cont de faptul că rezultatele unui astfel de „test politic de turnesol” nu ar trebui să fie luate prea în serios, mai ales în cazul în care elevii nu sunt pe deplin conștienți de implicațiile antrenate într-o declarație din chestionar.

Adevărata întrebare este: de ce, ce, când și cum să se facă schimbarea. Modelele de gândire politică ce orientează atitudinile politice s-au dezvoltat din epoca revoluției franceze și americane. Informațiile de mai jos pot servi pentru orientare generală, dar nu poate înlocui citirea surselor originale.

O atitudine *progresivă*: modificările sunt de dorit. Aceasta poate fi revoluționară sau *reformistă*, în funcție de urgența percepută și de mijloacele folosite. Pentru *revoluționar*, dacă este necesar, chiar și violența nu este exclusă. Pentru un reformist, schimbarea este de dorit, de asemenea, dar fără o ruptură radicală cu trecutul.

O atitudine *conservatoare*: valorificarea tradiției, experiența este preferată în locul teoriei. Aceasta ar putea favoriza status quo-ul sau ar putea să fie reacționară. Să favorizeze status quo-ul înseamnă să se constate că, deși este imperfectă, starea actuală este acceptabilă. Dezvoltarea organică poate fi susținută ca mod de schimbare (Edmund Burke). O preocupare fundamentală este aceea de a păstra statul puternic și dinamic, ca nu cumva să fie suprasolicitat de interese parțiale și participare excesivă. Cu toate acestea, reacționarul, refuză starea actuală a lucrurilor: el consideră că efectuarea schimbărilor a fost o greșală și dorește să se întoarcă la o stare anterioară.

Revoluționarul și *reacționarul* tind să fie doctrinari, adică fundamentalisti, ceea ce înseamnă că ei apără o poziție pe o bază ideologică, fără a lua în considerare realitatea prezentă.

Ceilalți sunt mai pragmatici și definesc pozițiile lor printr-o analiză a consecințelor imediate.

Acest exercițiu poate servi, în mare, ca un ghid, pentru a face elevii să își dea seama de existența diferitelor modele de gândire politică și să devină conștienți de preferințele și înclinațiile lor personale. În viața politică, se va constata adesea că atitudinile politice seamănă cu o combinație de politici între diferite modele de bază ale gândirii politice, de exemplu atunci când se argumentează potrivit concepțiilor neo-liberale, ecologiste sau tehnocrate.

Mod de lucru

1. Elevii răspund la întrebări. Înainte de fiecare afirmație, scriu o cifră, pentru a indica atitudinea lor. Codul pe care îl folosesc este următorul:
5 - Sunt total de acord cu afirmația.
4 - Sunt mai degrabă de acord cu afirmația.
3 - Sunt mai degrabă neutru în raport cu opinia menționată.
2 - Sunt mai degrabă contra opiniei exprimate.
1 - Sunt întrutotul împotriva afirmației.
2. Elevii calculează totalul care indică atitudinea lor politică.
100-80: revoluționari
80-60: reformiști
60-40: în favoarea status quo-ului
40-20: reacționari.

Există divergențe care apar între elevi, mai ales între băieți și fete?

Extindere

Lucrul cu texte: în funcție de modul în care este folosit acest exercițiu – ca o introducere sau un exercițiu de transfer – se recomandă ca lucrul cu textele să preceadă sau să urmeze acest exercițiu. Pentru clasele avansate, ar putea fi selectate extrase din scriitori cum ar fi Locke, Burke sau Marx. În plus, sau ca o alternativă pentru elevii mai mici, ar putea fi adecvate afirmațiile politicianilor sau reprezentanților partidelor referitoare la un anume subiect.

De asemenea, a se vedea următorul exercițiu.

Alternative

Aceste întrebări pot fi formulate în baza preocupărilor locale.

Oricare dintre întrebări poate servi ca punct de pornire pentru dezbateri.

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

Material resursă pentru elevi

Chestionar referitor la atitudinea față de schimbare

1. O femeie ar trebui să poată obține sterilizarea fără permisiunea soțului ei.
2. Informațiile referitoare la contracepție ar trebui să fie disponibile, la cerere, tuturor tinerelor de paisprezece ani sau mai mari.
3. Drogurile ușoare ar trebui legalizate.
4. În democrație, referendum-urile ar trebui să fie posibile la cerere publică.
5. Criminalii au nevoie de asistență medicală mai degrabă decât de pedeapsă.
6. Pedeapsa cu moartea ar trebui abolită.
7. Companiile mari ar trebui naționalizate.
8. Căsătoriile între oamenii de același sex ar trebui să fie legale.
9. Nu ar trebui să existe nicio mențiune referitoare la gen în ofertele de lucru.
10. Instituțiile caritabile ar trebui interzise. Este datoria statului să îi ajute pe cei defavorizați.
11. Individul obișnuit nu are nevoie să fie condus sau controlat.
12. Elevii ar trebui să participe la bunul mers al școlii lor.
13. Notele și certificatele ar trebui anulate.
14. Toată lumea ar trebui să aibă un venit mediu garantat, indiferent de gen, vârstă și profesie, chiar dacă decide să nu facă nimic.
15. Copiii ar trebui să fie educați, simultan, în spiritul mai multor credințe; pot alege atunci când devin adulți.
16. Liderii politici ar trebui să urmeze sfatul oamenilor de știință în legătură cu utilizarea descoperirilor științifice.
17. Ființele umane sunt toate născute cu același potențial.
18. Proprietatea privată ar trebui interzisă și introdusă proprietatea statului.
19. Nimeni nu are dreptul să își impună opiniile sale celorlalți.
20. Întreaga producție de produse poluante trebuie oprită, indiferent de impactul economic imediat.

Exercițiul 7.4. – Proiect de dezvoltare⁶

Obiective	Elevii analizează interdependențele dintr-o comunitate în timpul unei perioade de schimbare. Elevii înțeleg că fiecare decizie se referă la toți membrii comunității. Pentru ca decizia să fie acceptată și susținută, toți membrii trebuie să o înțeleagă și să aibă șansa de a participa la adoptarea sa.
Resurse	O descriere a unui proiect, real sau fictiv, de dezvoltare a unui cartier urban. Trebuie să ia în calcul probleme sociale, economice, demografice, de transport și altele. Profesorul trebuie să pregătească un set de cartonașe pentru actorii care vor juca rolurile. Următoarele exemple pot furniza cititorului o idee despre cum poate fi simulat într-un joc de roluri un proiect de dezvoltare.

Notă pentru profesor

Sunt multe obiective ascunse în acest exercițiu. Profesorul va decide care dintre aceste elemente ar trebui explicit discutate și care vor fi folosite doar pentru a explica celorlalți eventualele efecte ale învățării.

1. Elevii își dezvoltă disponibilitatea de a asculta și de a înțelege diferite puncte de vedere și interese, fie că le aprobă sau nu.
2. Elevii învață să anticipeze consecințele și implicațiile opiniilor în procesul de luare a deciziilor.
3. Elevii experimentează luarea deciziilor într-un cadru democratic. Acest lucru trebuie să găsească un echilibru între participare și eficiență (de ex., cineva ar trebui să aibă un cuvânt de spus, dar trebuie să existe o limită de timp pentru fiecare contribuție și pentru procesul ca întreg).
4. Înțelegere de bază: într-o comunitate deschisă, și anume care învață, binele comun (*voința generală*) nu este definit/ă de nicio autoritate ci este convenit/ă într-o decizie temporară care este deschisă revizuirii, dacă apar noi probleme.

Mod de lucru

1. Elevii sunt împărțiți în perechi. Fiecare pereche primește o copie a proiectului și una de cartonașe. Doi elevi prezidează dezbaterile care va urma.
2. Perechile stabilesc o listă cu toate beneficiile și problemele aferente proiectului.
3. Ele fac acest lucru din punctul de vedere al persoanei al cărei rol îl joacă.
4. Ele iau o decizie comună pentru sau împotriva proiectului (15 minute).
5. Pe rând, fiecare pereche prezintă grupului poziția sa și explică motivele sale.
6. Într-o dezbateră, fiecare pereche trebuie să spună ce ar vrea să vadă îndeplinit. O limită de timp ar trebui stabilită pentru fiecare elev și pentru întreaga dezbateră.
7. Elevii votează astfel încât să decidă dacă proiectul va fi implementat sau nu.

Alte activități (follow-up)

8. Există alte grupuri ale căror opinii ar trebui consultate?
9. În ce măsură a fost opinia voastră influențată de a altora?
10. Interesele particulare apărute de unul dintre grupuri au efect asupra celorlalte grupuri?

⁶ Adaptare după S. Fountain, *Education pour le développement humain*, De Boeck, 1996.

11. Există grupuri ale căror opinii și interese merită să li se acorde mai multă importanță?
12. Există grupuri ale căror opinii sunt rareori sau nu sunt niciodată auzite?
13. Soluția pentru care a votat majoritatea reprezintă cea mai bună soluție pentru întreaga societate?

Extindere

1. Elevii joacă un anumit rol, în mod individual, fără susținerea unui partener.
2. Jocul de rol include audierea experților care se pot referi la aspecte specifice ale proiectului.
3. O parte din clasă acționează ca juriu sau parlament local care ia decizia finală, fără participarea apărătorilor anumitor grupuri de interese (democrație reprezentativă).
4. Doi sau trei elevi acționează ca reporteri și observatori. Ei oferă feedback referitor la procesul de luare a deciziilor și la rolurile jucate de elevi.
5. Dacă un proces real de luare a deciziilor este simulat într-un joc de roluri, politicienii sau jurnaliștii locali pot fi invitați la o discuție ulterioară cu elevii (follow-up).
6. Acest model poate fi utilizat pentru a organiza un proces real de luare a deciziilor în școală.

Material pentru profesori

Întrebări pentru desemnarea cartonașelor pentru jocul de roluri

1. Sunteți profesor:
 - Aveți motive care să justifice că proiectul ar fi o bună idee?
 - Credeți că ar putea prezenta probleme?
2. Sunteți patronul unei mici afaceri:
 - Aveți motive care să justifice că proiectul ar fi o bună idee?
 - Credeți că ar putea prezenta probleme?
3. Lucrați într-un centru medical.
4. Lucrați ca gunoier.
5. Sunteți șofer de autobuz.
6. Ați sosit recent dintr-o altă regiune sau dintr-o altă țară și căutați de lucru.
7. Sunteți tineri care lucrează în cartier.
8. Sunteți directorul unei mici firme.
9. Sunteți un reprezentant politic.
10. Etc.

Exercițiul 7.5. – Noi și lumea

Obiective	Elevii examinează modul în care alte țări și evenimentele îndepărtate le afectează comunitatea. Ei înțeleg mai bine interdependențele care există în lume. Distribuirea inegală a puterii și procesul inegal de dezvoltare necesită înțelegere și cooperare la nivel internațional în spiritul drepturilor omului.
Resurse	Ziare locale actuale, o hartă a lumii, bandă adezivă și markere colorate, ață, ace.

Mod de lucru

1. Elevii formează grupuri de patru. Ei decupează articole care indică faptul că o altă parte a lumii are efect asupra comunității lor locale și că țara lor și alte țări se influențează reciproc.
2. Temele abordate pot fi:
 - probleme economice;
 - probleme politice;
 - probleme legate de migrație;
 - poluare;
 - schimb cultural;
 - turism;
 - acțiune militară etc.
3. Elevii clasifică articolele în funcție de cuvintele cheie pe care le aleg pentru a indica anumite tipuri de influență și atribuie culori cuvintelor cheie.
4. Ei aleg cele mai semnificative articole și le lipesc cu bandă adezivă pe harta lumii, pusă pe perete. Trasează linii legând fiecare articol cu ață și ace de țara lor.
5. Activitate cu întreaga clasă.
 - Cu ce parte a lumii ați stabilit cele mai multe legături?
 - Ce tipuri de legături sunt cele mai obișnuite? De ce?
 - Există o parte a lumii cu care nu găsiți legături? De ce?

Extindere

Elevii găsesc informații despre sistemele politice și/sau economice în vigoare, în țările cu care există legături.

Ei pot vedea dacă au existat alte legături în trecut.

În predarea limbilor străine, se pot folosi materiale din ziare străine sau de pe internet.

Acest exercițiu poate servi ca o introducere în problema dezvoltării inegale și distribuirii inegale a puterii în lume.

Percepția noastră asupra lumii în care trăim este alimentată de informațiile pe care le primim indirect – din mass-media. Gândiți-vă cât de departe ați ajunge dacă ați cunoaște doar acele părți ale lumii din jurul vostru, pe care le-ați văzut voi înșivă. Prin urmare, ce ne spun mass-media și ce informații nu ne transmit? Ar trebui să controleze cineva mass-media? Un cenzor? Sau este suficientă concurența

dintre diferite ziare? Cât de puternică este mass-media? Am putea trăi fără ea? Se pot formula și alte întrebări similare, dar elevii ar trebui să le adreseze, nu profesorul. Dacă elevii își dau seama de cât de limitat este obiectul percepției lor directe, ei pot începe să adreseze singuri întrebări referitoare la rolul îndeplinit de mass-media.

Exercițiul 7.6. - Ar trebui să participăm politic?

Obiective	Elevii își formează opinii privind importanța participării la guvernare. Participarea poate avea loc în multe feluri. Definim participarea ca a lua parte la viața publică a comunității și societății voastre. Unii oameni cred că este important să participe, alții cred că nu. Elevii ar trebui să înțeleagă că deciziile politice îi afectează indiferent dacă participă la procesul de luare a deciziilor sau nu.
Resurse	Cartonașe cu roluri pentru jocul de roluri.

Mod de lucru

1. Patru elevi joacă roluri în conversația dintre niște cetățeni nou veniți într-o națiune aflată în curs de formare.
2. Elevii, îndrumați de profesor, discută, dacă este necesar, întrebări ridicate de jocul de roluri, cum ar fi următoarele:
 - Care sunt cele patru puncte de vedere principale exprimate de cetățeni despre participare? Sunteți de acord? De ce da sau de ce nu?
 - Ce vor pierde cei patru cetățeni dacă nu vor participa? Ce beneficii credeți că vor obține cetățenii, prin participare?
 - Ce beneficii credeți că ar câștiga noua țară din participarea cetățenilor?
 - Care sunt eventualele riscuri sau pierderi implicate dacă cineva alege să participe?
 - Punând în balanță avantajele și riscurile, credeți că merită participarea?
3. Prin discuții sau prelegere, elevii ar putea ajunge la următoarea concluzie:

Guvernul afectează viețile oamenilor în multe feluri. Prin participarea la guvernare, oamenii pot avea o voce în deciziile luate de guvern. În fiecare societate, cineva va lua deciziile. Dacă oamenii aleg să nu participe, ei nu vor avea niciun cuvânt de spus. Aceste decizii pot include lucruri cum ar fi:

 - câți oameni vor trebui să plătească impozitele;
 - dacă societatea va fi implicată într-un război;
 - cine va deține și controla resursele naturale ale țării.

În funcție de modul în care guvernul este structurat, deciziile se pot lua la nivele diferite, respectiv național, regional și local. Unele decizii, cum ar fi cele despre puterea militară, sunt adesea luate la nivel național, în timp ce altele, cum ar fi cele referitoare la transport și șosele, sunt adesea luate la nivel regional. Altele, cum ar fi cele referitoare la colectarea gunoiului, sunt luate în mod frecvent la nivel local.

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

Joc de roluri: patru cetățeni sosesc într-o țară recent constituită

Să presupunem că tocmai ați sosit într-o țară recent constituită. Sunteți nerăbdători să începeți, să porniți lucrul la clădirea unei noi societăți. Ați auzit că există tot felul de posibilități pentru a crea un guvern bun. Apoi surprindeți următoarea conversație într-un grup de nou sosiți care au călătorit cu voi:

Cetățeanul 1:

„În locul de unde vin eu, nimănui nu-i păsa prea mult despre politică și guvern. Eram mereu prea ocupați cu viețile noastre de zi cu zi. Prin urmare, probabil că nici aici nu voi dori să îmi bat capul cu politica.”

Cetățeanul 2:

„Așa funcționează în țara noastră ... și niciodată nu am înțeles cu adevărat ce se întâmpla printre lideri. Făceau astfel încât acest lucru să pară atât de complicat și să fie foarte ușor ca noi să nu ne batem capul încercând să înțelegem.”

Cetățeanul 3:

„Ei bine, în țara noastră era foarte diferit. Noi am încercat, dar oamenii care dețineau puterea nu ne lăsau să ne implicăm și eram amenințați dacă într-adevăr încercam acest lucru. Așa că, în final, am renunțat să mai încercăm să participăm.”

Cetățeanul 4:

„În țara mea aveam alegeri, iar liderii noștri ne promiteau un guvern bun. Dar niciodată nu se respectau promisiunile. Liderii foloseau guvernul pentru a se îmbogăți. Toți liderii sunt corupți.”

Exercițiul 7.7. - Cum vă afectează guvernul viața?

Obiective	Elevii înțeleg că guvernul ne afectează viețile în aproape orice aspect imaginabil (<i>tua res agitur</i>). Lumea în care trăim este făcută de om și de noi depinde ce facem cu ea. Luarea deliberată a deciziilor politice este necesară din cauza dependenței noastre tot mai mari a unuia de celălalt, de la nivel local la nivel global. Democrația poate lua cel mai bine în calcul interesele concurente și le poate integra într-un compromis satisfăcător – cu condiția ca toate grupurile să fi fost ascultate.
Resurse	Niciuna.

Mod de lucru

1. Elevii ar trebui să își dea sama în ce măsură viețile lor sunt influențate de guvern. Următoarele întrebări sunt sugerate pentru a-i ajuta; s-ar putea răspunde la acestea în clasă sau în grupuri mici, care apoi și-ar prezenta rezultatele în plenul clasei.
2.
 - Spuneți povestea unei zile recente din viața voastră – unde ați mers, ce ați purtat, văzut, mâncat, spus, învățat și făcut. Treceți pe listă dacă fiecare lucru pe care l-ați menționat a fost influențat de guvern, incluzând conducerea la nivel național, regional și/sau local.
 - Presupuneți că guvernul vostru este o democrație unde toți cetățenii au oportunități egale de participare, fără încălcarea drepturilor omului. Care dintre aspectele din viața voastră zilnică pe care le-ați menționat ca fiind influențate de guvern credeți că ar trebui să se schimbe? Explicați de ce credeți că ar trebui să se schimbe.
3. Elevii vor pune, probabil, întrebări referitoare la modul în care oamenii pot participa la guvernarea democratică. Profesorul ar trebui să ofere anumite informații fie printr-o prelegere, fie în baza unui manual sau a unor foi de lucru.

Rezultatul ar putea fi astfel: mulți oameni consideră că cea mai mare oportunitate de a participa la guvernare este oferită într-o democrație liberă și deschisă. Acest tip de guvernare înseamnă că oamenii înșiși câștigă putere și guvernează de obicei prin regula majorității. Unele țări sunt democrații numai cu , iar oamenii nu au în realitate permisiunea de a participa. Într-un sistem democratic, cetățenii pot alege între diferite moduri de participare, iar unii pot chiar să decidă să nu participe deloc.

Democrația poate lua cel mai bine în calcul interesele diferite și concurente și poate căuta soluții satisfăcătoare – cu condiția ca toate părțile să-și fi exprimat punctele de vedere. Trebuie acordată o atenție specială grupurilor mai slabe, care nu sunt în poziția de a exercita presiune și ale căror interese prin urmare tind să fie ignorate (problema excluderii).

Exercise 7.8. - Modalități de participare la democrație

Obiectiv	Elevii asociază diferite forme de participare politică cu drepturile omului.
Resurse	Lista eventualelor forme de participare politică.

Mod de lucru

1. Fiecare elev scrie o listă a tuturor modalităților și activităților prin care crede că oamenii pot participa la procesele democratice de luare a deciziilor.
2. Elevii formează grupuri de câte patru. Ei își compară listele, le discută și încearcă să convină asupra unei liste comune privind modalitățile de participare.
3. Grupurile compară lista pe care au realizat-o, conținând modalități de participare cu cea din materialul resursă.

Extindere

Elevii ar putea explora următoarele întrebări:

1. Considerați că oricare sau toate dintre formele de participare politică de mai sus reprezintă drepturi ale omului? Ar trebui ca toate acestea să fie protejate prin lege? Explicați de ce da sau de ce nu.
2. În ce fel puteți participa la democrație în țara voastră? Există modalități de a participa care nu vă sunt deschise? Explicați.
3. Ar trebui ca legile să protejeze, de asemenea, dreptul de a nu participa? Explicați.

Material

Material resursă pentru elevi

Participarea poate lua multe forme inclusiv:

- informarea despre probleme și lideri;
- scrierea despre probleme și lideri;
- dezbateră problemelor;
- susținerea unei cauze sau protestul împotriva unei acțiuni guvernamentale;
- formarea sau aderarea la partide politice sau la alte organizații comunitare sau locale;
- participarea la întâlniri politice sau comunitare;
- a deveni lider al unui partid politic, al unei organizații a muncii sau al unei organizații comunitare;
- exprimarea votului la alegeri;
- lansarea de campanii pentru cei care candidează;
- a candida și, în cazul în care este ales, a exercita funcția;
- achitarea taxelor;
- activitate de lobby;
- efectuarea serviciului militar;
- utilizarea canalelor legale existente, cum ar fi contactarea oficialilor guvernamentali, aducerea cazurilor în fața instanței etc.;
- protestarea prin demonstrații, boicoturi, greve etc.

Exercițiul 7.9. - Ciclul unei politici

Obiective	Elevii sunt capabili să aplice modelul ciclului unei politici, exemplelor de procese de luare a deciziilor. Elevii devin conștienți de posibilitățile lor de a interveni și de a participa la adoptarea deciziilor.
Resurse	Set de materiale resursă pentru elevi: „Modelul ciclului unei politici ”. Hârtie tip flipchart, markere, foarfece, lipici.

Mod de lucru

- Profesorul prezintă modelul ciclului unei politici, folosind una dintre următoarele abordări:

 - Profesorul folosește abordarea deductivă, sistematică: ține o prelegere⁷, iar elevii aplică instrumentul care li s-a dat.
 - Profesorul urmează abordarea inductivă: profesorul începe cu un exemplu sau se referă la cunoștințele și la experiența pe care elevii le au deja. Acest exemplu ar putea fi o problemă actuală, o decizie pe care ei o susțin sau cu care nu sunt de acord sau o problemă de care sunt îngrijorați. O decizie în școală poate servi, de asemenea, ca punct de plecare. Profesorul continuă cu o prelegere, referindu-se cu atenție la contextul furnizat de elevi.

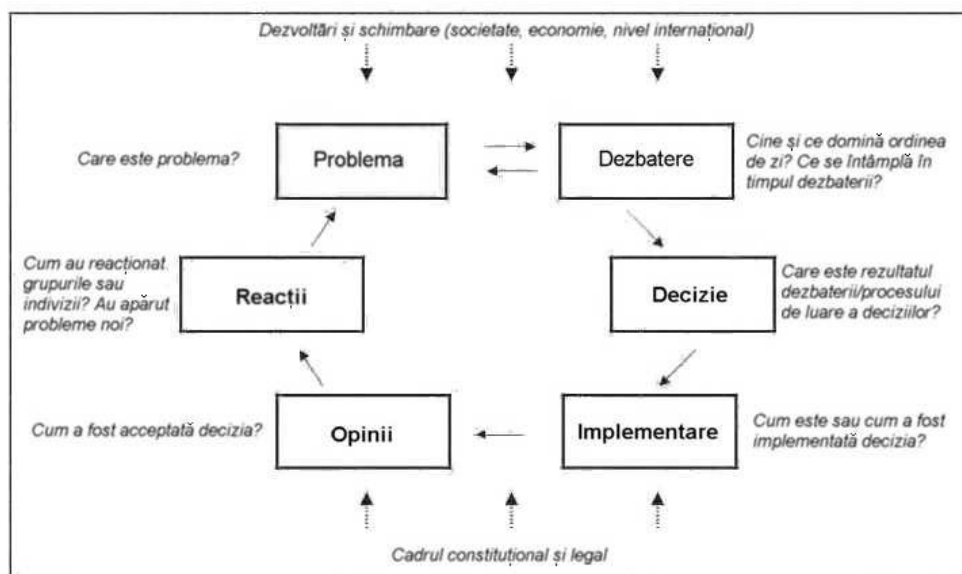
Indiferent de abordarea utilizată, elevii primesc o copie a materialului resursă pentru elevi „Modelul ciclului unei politici”.
- Elevii aplică modelul. Se pot da diferite sarcini:

 - Elevii folosesc modelul ca un instrument pentru citirea activă și structurată a ziarului. Lucrând în grupuri de 4-6 membri, elevii studiază ziarele din ultimele zile și identifică exemple pentru fiecare dintre cele șase etape. Ei lipesc articolele pe posterele lor și le prezintă la activitatea în plen.
 - Elevii urmează un proces de luare a deciziilor pe o problemă specifică. Acest lucru poate necesita un material care să acopere o perioadă mai mare de timp și prin urmare ziarele mai vechi pot fi, de asemenea, utile. Cărțile și internetul pot deveni surse importante. Acest exercițiu poate fi dezvoltat într-un proiect de cercetare.
- Modelul poate servi ca punct de plecare pentru discuții: în ce stadii ale procesului de luare a deciziilor putem interveni? Profesorul ar trebui să explice că stadiile „decizie” și „implementare” sunt limitate la sistemul politic (cu excepția cazului în care o decizie se ia prin referendum). Cetățenii pot interveni, însă, în orice alt stadiu.

⁷ A se vedea „informații generale pentru profesori” (în secțiunea referitoare la materiale a acestui exercițiu).

Material

Modelul ciclului unei politici: Politica - proces de soluționare a problemelor

Modelul ciclului unei politici: informații generale pentru profesori

Cicluul unei politici este un model. Acesta acționează ca o hartă, ceea ce înseamnă că selectează anumite aspecte din realitate și le ignoră pe altele. În acest fel, imaginea devine mai clară, dar utilizatorul nu trebuie să confunde niciodată modelul cu realitatea. În acest caz, modelul ciclului unei politici se concentrează pe politică ca proces de luare a deciziilor și de rezolvare a problemelor. Accentul nu este pe politică drept luptă pentru putere, chiar dacă acest aspect există. Cele șase categorii duc la întrebări cheie care ajută la analiza luării deciziilor politice; elevii sunt încurajați să dezvolte întrebări suplimentare, care sunt specifice contextului.

Modelul oferă o descriere tip ideală a proceselor de luare a deciziilor. În primul rând, o *problemă* politică trebuie să ajungă pe agenda publică. Stabilirea agendei are o mare legătură cu puterea politică. Problemele nu există ca atare, ele trebuie să fie definite și acceptate. Interesele și valorile concurente joacă un rol important, deoarece definiția unei probleme influențează puternic rezultatul luării deciziilor. De exemplu, sărăcia poate fi definită ca un atac la adresa drepturilor omului sau ca un stimulent pentru a-ți lua soarta în propriile mâini. Prima ipoteză presupune că oamenii săraci au nevoie de sprijin, în timp ce a doua ipoteză recomandă în mod tacit ca oamenii săraci să nu fie ajutați prea mult, deoarece acest lucru ar putea să îi facă leneși. Problema cheie a stabilirii agendei este indicată de săgețile duble între categoriile *problemă* și *dezbateri*.

Dezbateri are loc în anumite condiții. Contextul este important aici: evoluțiile sociale, economice și internaționale stabilesc data. Iar cadrul constituțional și legal definește regulile. Cine poate lua parte la dezbateri? Cine decide? Aceste întrebări ajută să se înțeleagă rezultatul dezbaterii, decizia finală. Cine a luat parte la dezbateri? Ce interese erau în joc? Ce a trebuit să fie negociat? A fost posibil să se găsească un compromis?

Implementarea: Cum este sau cum a fost implementată decizia? Au apărut dificultăți sau conflicte? S-au realizat intențiile factorilor de decizie?

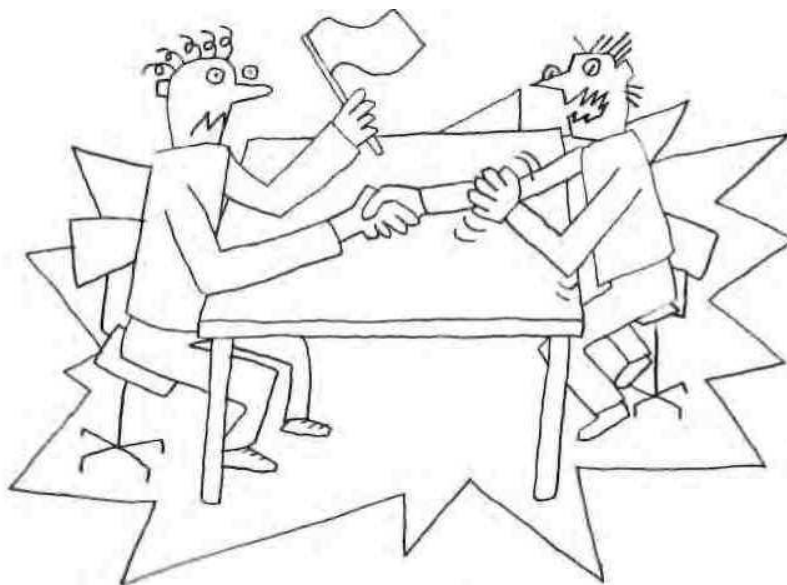
Opinii: Cum a mers decizia „în jos”? Ale cui interese sunt afectate - favorabil sau nefavorabil? Ce valori sunt implicate?

Reacții: Există reacții ale indivizilor și/sau reacții colective, organizate ale grupurilor? Susțin sau se opun deciziei? Exemple ar putea fi proteste, demonstrații, scrisori către editorul unui ziar, decizii ale instanței, greve, emigrare, retragerea investitorilor, încălcarea legii etc.

Problema: La sfârșitul zilei, a fost rezolvată problema inițială? Au fost produse efecte nedorite sau neprevăzute? A apărut o nouă problemă prin reacțiile la decizie și la implementarea acesteia? Ciclul unei politici este închis în cazul în care problema a fost rezolvată. Foarte des, un nou ciclu începe cu o nouă problemă ulterioară sau neprevăzută.

Elevii ar trebui să înțeleagă că ciclul unei politici arată unde și modul în care cetățenii pot participa la politică. Putem da propria noastră definiție problemelor care au nevoie de atenție politică și care necesită resurse publice pentru a le rezolva. Putem lua parte la dezbateri, ne putem forma propria opinie asupra deciziei, putem susține modul în care a fost pusă în aplicare sau ne putem opune acestui mod. În acest sens, facem uz de drepturile noastre civile și de drepturile omului. Democrația depinde de democrați activi.

Capitolul 8 – Abordarea conflictului

Introducere

Ilustrația prezintă doi tineri care se ceartă. Ei stau față în față la o masă. Unul dintre ei flutură un steag, celălalt încheștează pumnul, dezgolindu-și dinții. Părul le este ridicat, ceea ce le dă adversarilor un aspect fioros. În cazul în care asta ar fi tot, ne-am aștepta ca acest conflict să degenereze: cei doi bărbați s-ar ridica în curând și ar recurge la violență fizică. Dar există un al doilea element în imagine: cei doi bărbați își strâng mâinile, ca un semn de acord și compromis. Ei doar vorbesc - poate strigă unul la altul -, dar fără violență.

Imaginea arată simultan ceea ce are loc succesiv în viața reală: dacă ne-am apăra interesele, opiniile și valorile, am fi implicați uneori în conflicte. Pentru a rezolva astfel de conflicte, trebuie să fim capabili și dornici să ajungem la un acord și, de asemenea, la un compromis. Mai întâi argumentarea și marcarea extremelor, apoi căutarea unui acord și a unui compromis constituie un proces de identificare și de rezolvare a conflictelor.

Podeaua în formă de stea poate fi, de asemenea, semnificativă. Împărțim o comunitate – de exemplu planeta noastră, familia noastră, școala noastră. Nu avem altele. Prin urmare, depindem unii de alții, iar abordarea conflictelor și rezolvarea acestora trebuie să fie guvernate de principii și reguli comune. Conflictul, ca atare, nu este nimic rău. Drepturile omului conduc la pluralism și la concurența intereselor, ceea ce crește probabilitatea de conflict. Soluționarea adecvată a conflictelor poate duce la armonie, în timp ce încercarea de a suprima conflictul prin mijloace autoritare sau de a-l rezolva în mod nedrept pot conduce la perturbarea unei comunități.

Rezolvarea conflictelor este, într-o anumită măsură, o abilitate care pot fi predată. Iată punctul central al exercițiilor din acest capitol. Exercițiile propuse oferă elevului instrumente, moduri structurate de a proceda pentru rezolvarea și medierea conflictelor. În al doilea rând, corectitudinea rezolvării conflictelor este importantă, iar aceasta se referă la valorile și cultura comportamentului într-o situație de conflict. În mod ideal, un conflict ar trebui să fie depășit printr-o soluție de tip câștig-câștig. În cazul în care nu este posibil, trebuie să se acționeze cu grijă nu pentru a genera învinși, ci mai degrabă pentru a găsi un compromis care menține un echilibru în împărțirea avantajelor și dezavantajelor. Privite dintr-o perspectivă mai largă, părțile interesate includ nu numai adversari care sunt direct implicați, dar și comunitatea și mediul ca întreg.

Exercițiul 8.1. - Soluții de tip câștig – câștig

Obiectiv	Elevii înțeleg că un conflict poate fi soluționat în diferite moduri. Părțile implicate pot fi în poziția de câștigători sau de învinși ori este posibil să fi ajuns la un compromis. Nicio parte nu ar trebui să simtă că are de pierdut, deoarece acest lucru poate duce la o nouă izbucnire a conflictului.
Resurse	Tablă sau flipchart.

Mod de lucru

Profesorul explică elevilor că pot exista trei tipuri diferite de soluții la un conflict:

câștig - câștig	😊😊
câștig - pierdere	😊😞
pierdere - pierdere	😞😞

1. El ilustrează aceste principii ale soluționării conflictului pe tablă sau pe un flipchart.
 Câștig – câștig: soluții care permit ambelor părți să câștige.
 Câștig – pierdere: soluții în care numai o parte câștigă pe cheltuiala celeilalte.
 Pierdere – pierdere: soluții în care nicio parte nu are de câștigat.
2. Profesorul dă exemple de diferite moduri de soluționare a conflictelor:
 Un băiat și o fată se ceartă pe o minge. Un adult intervine și îi face să se joace împreună cu mingea sau le dă timp egal de folosire a acesteia. Ambii au de câștigat. Dacă adultul dă mingea unuia dintre ei, bineînțeles că numai unul are de câștigat. Dacă adultul ia mingea, deoarece copiii nu cad de acord, niciunul nu are de câștigat.
3. În perechi sau în grupuri, elevii explorează experiența lor personală pentru a găsi alte exemple de conflict. Ei pot discuta despre experiența lor referitoare la un conflict de acasă sau de la școală și pot trece la conflicte mai mari, care implică grupuri de persoane și state întregi.
4. Elevii analizează exemple de soluționare a conflictelor, identificându-le și folosind modelul prezentat mai sus, întrebându-se ce parte va avea de câștigat. Cine poate găsi soluții care să permită tuturor/ambelor părți să aibă de câștigat?
5. Activitate cu întreaga clasă: elevii împărtășesc rezultatele analizei lor.

Alternative

După etapa 2, elevii primesc o descriere a unui conflict. În grupuri, ei încearcă să găsească o soluție care să evite ca unii să fie ”învinși” (să aibă de pierdut). Dacă conflictul a fost deja soluționat, elevii pot compara soluția lor cu cea găsită în practică și cu reacțiile care au urmat. Această analiză urmează modelul ciclului unei politici (a se vedea exercițiul 7.9)

Exercițiul 8.2. - O abordare structurată a soluționării conflictului

Obiectiv	Elevii învață o tehnică de soluționare a conflictelor. Ei înțeleg că soluționarea conflictelor depinde într-un anumit grad de abilități care pot fi învățate.
Resurse	Set de materiale resursă pentru elevi: „Soluționarea conflictelor în șase pași”. Ziare și reviste.

Mod de lucru

1. Profesorul descrie o situație conflictuală la care nu există nicio soluție definită (exemplu: un elev ia peste picior un alt elev care vine dintr-o țară străină și vorbește cu un accent puternic).
Situația poate fi prezentată printr-un joc de roluri. Elevii discută modalitatea de soluționare a conflictului. În acest scop, ei pot anticipa părți ale modelului pe care îl vor folosi în această lecție sau pot adresa întrebări la care modelul poate furniza un răspuns.
2. Foaia de lucru „Soluționarea conflictelor în șase pași” este distribuită la jumătate din elevi, care o studiază în liniște.
Cealaltă jumătate de clasă selectează un raport asupra unui conflict dintr-un ziar sau dintr-o revistă. De asemenea, se pot inspira din experiența personală sau din ceea ce știu.
3. Elevii formează grupuri de patru membri formate din doi elevi care au citit soluționarea problemelor și doi care au definit eventualele conflicte.
4. Elevii aleg un conflict și testează ideile de soluționare a conflictelor.
Doi sunt adversari, ceilalți doi acționează ca mediatori, folosind foaia de lucru pentru a găsi o soluție.
5. Sesiune plenară de follow-up:
 - Ce conflicte ați încercat să soluționați?
 - Cum ați încercat să le soluționați?
 - (Cum) v-a ajutat modelul de soluționare a conflictelor?

Alternative

1. Elevii se concentrează pe un studiu de caz și compară soluțiile lor.
2. De îndată ce elevii sunt familiarizați cu procedura, aceasta se poate aplica conflictelor care apar efectiv în clasă.

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

Material resursă pentru elevi: soluționarea conflictelor în șase pași

1. Identificați nevoile. „De ce aveți nevoie (ce doriți exact?)”	Fiecare persoană implicată în conflict ar trebui să răspundă la această întrebare fără a acuza sau a da vina pe cealaltă.
2. Definiți problema. „Care credeți că este problema în acest caz?”	Întreaga clasă poate ajuta la găsirea unui răspuns care să răspundă nevoilor celor interesați. Adversarii trebuie să fie capabili să accepte definiția.
3. Căutați un număr de soluții „Cine se poate gândi la un eventual mod de soluționare a problemei?”	Toți membrii clasei pot contribui cu răspunsuri. Acestea ar trebui menționate în scris, fără comentarii, judecăți sau evaluare. Scopul în acest stadiu este generarea a cât mai multe soluții posibile.
4. Evaluați soluțiile. „Ați fi mulțumit cu această soluție?”	Fiecare parte la conflict își analizează alternativele, explicând care sunt acceptabile și care nu.
5. Decideți care este cea mai bună soluție. „Acceptați amândoi această soluție? A fost rezolvată problema?”	Trebuie să fie clar că ambele părți acceptă soluția. Eforturile lor de a găsi o soluție ar trebui apreciate.
6. Vedeți cum este aplicată soluția. „Să mai vorbim încă o dată despre această situație și să ne asigurăm că problema a fost într-adevăr soluționată.”	Ar trebui elaborat un plan pentru a evalua soluția. În funcție de natura conflictului și de vârsta adversarilor, evaluarea se poate efectua în câteva minute, ore sau o zi mai târziu.

Exercițiul 8.3. - Conflictul familial și între colegi

Obiectiv	Elevii învață cum să soluționeze conflictele într-un mod structurat.
Resurse	Set de materiale resursă pentru elevi: „Soluționarea conflictelor în șase pași” (a se vedea exercițiul 8.2).

Mod de lucru

1. Elevii citesc foaia de lucru „Soluționarea conflictelor în șase pași”.
2. Profesorul lasă elevii să vină cu exemple de conflicte tipice de acasă, de la școală sau de pe terenul de joacă, de exemplu:
 Acasă:
 - Copilul vrea să se joace, dar părinții cred că ar trebui să învețe.
 - Copilul vrea bani pentru cinema / un concert / o petrecere / un picnic, dar părinții au alte cheltuieli.
 Pe terenul de joacă:
 - Băieții și fetele vor să folosească terenul de joacă pentru scopuri diferite.
 - Băieții deranjează fetele în timp ce se joacă.
3. Elevii aleg un conflict de care să se ocupe și formează grupuri de patru-șase persoane.
4. Fiecare grup se împarte apoi în două, jumătate dintre ei asumându-și rolul de părinți, iar jumătate de copii (sau băieți/fete).
 Mai întâi, părinții și copiii se întâlnesc separat pentru a-și clarifica poziția. Apoi se întâlnesc cu adversarii lor și încep negocierile urmând cele șase etape.
 După o anumită perioadă de timp, negocierile se opresc, iar grupurile se întorc în clasă.
5. Întreaga clasă dă un feedback referitor la activitatea lor în grupuri. La ce fel de soluții au ajuns? Au fost multe soluții diferite?

Alternative

Acest exercițiu ar putea fi, de asemenea, efectuat cu un mediator, de exemplu cu un elev care să aibă rolul bunicului care ghidează, în negocieri, părțile aflate în conflict.

Exercițiul 8.4. - Sesiune de brainstorming referitoare la conflict și pace

Obiective	Elevii definesc conceptele de conflict și pace. Elevii explică ce tipuri de conflict pot fi rezolvate și care nu.
Resurse	Flipchart-uri și markere colorate.

Mod de lucru

1. Cuvântul „CONFLICT” este scris pe una dintre hârtii.
Elevii primesc două sarcini pentru brainstorming.
 - a. Ei scriu cât mai multe expresii sau cuvinte care se referă la conflict, așa cum le vin în minte.
 - b. Ei adaugă cuvinte cheie care se referă la situații de conflict.Această parte se execută în liniște, fără comentarii.
2. Atunci când elevii au rămas fără idei, cuvântul „PACE” este scris pe cealaltă hârtie. Aceeași procedură.
3. Clasa discută rezultatele.
4. O clasificare a diferitelor tipuri de conflict este elaborată cu profesorul:
 - conflicte care *se pot* rezolva
 - conflicte care *nu se pot* rezolva.

Soluționarea conflictelor fără învinși (a se vedea exercițiul 8.1) este foarte adesea posibilă numai prin compromis. Acesta funcționează, de exemplu, atunci când puținele resurse trebuie împărțite corect. Dacă prăjitura este mică și fiecare primește o bucată la fel de mică, pot accepta soluția chiar dacă rămân flămânzi. Dar dacă este implicat un conflict de valori sau de credințe religioase, compromisul nu prea este posibil. Iar dacă un conflict este determinat de divizări etnice sau de rasă, există pericolul expulzării sau al exterminării fizice a membrilor unei părți. Cu cât abordarea conflictului de către părți este mai rațională, cu atât este mai mare șansa de a soluționa conflictul prin negociere și compromis, mai degrabă decât prin violență. Soluționarea rațională a conflictelor cere ca părțile să facă distincția dintre problemă și adversar și să respecte demnitatea umană a adversarului din perspectiva drepturilor omului.

Extindere

Elevii ilustrează diferite situații de pace și conflict prin desene sau prin articole și fotografii din presă.

Exercițiul 8.5. - Statuile

Obiectiv	Elevii pot identifica situații de opresiune, pot să-și dezvolte creativitatea în soluționarea non-violentă a conflictelor și pot folosi limbajul corpului ca mijloc de exprimare.
Resurse	Nu sunt necesare.

Mod de lucru

1. Elevii efectuează următoarele exerciții preliminare în perechi:
 - Un elev mimează că este statuie; celălalt trebuie să imite. Fac schimb de roluri.
 - Un elev își pune mâna la câțiva centimetri de cea a partenerului său. Atunci când acesta își mișcă mâna, celălalt trebuie să se răsucescă în orice poziție (inconfortabilă) necesară pentru a păstra aceeași distanță.

Aceste exerciții îi ajută pe elevi să se observe unul pe celălalt.
2. În plenul clasei, elevii mimează/ expun și discută situații de opresiune:
 - Doi sau mai mulți elevi sunt de acord cu o idee, iar apoi formează un grup de statui pentru a reprezenta o situație de opresiune (de exemplu: un copil îngenunchat, care lustruiește pantofii unui bogătaş care stă într-un fotoliu).
 - Dacă un membru din public se gândește la o modalitate de soluționare a situației și de a o face mai egală, acesta rearanjează actorii în funcție de noul model.

Ideal, exercițiul ar trebui să se desfășoare în liniște, pentru a încuraja elevii să mimeze și să își dezvolte expresivitatea.
3. Mai mulți actori pot participa la scenă, în mod progresiv.
4. Profesorul își rezervă ultimele 10 -15 minute din lecție pentru a discuta cu întreaga clasă. Elevii oferă feedback și vin cu întrebări care pot duce la studiu suplimentar.

Alternative

1. Același mod de lucru este folosit pentru a ilustra drepturile omului și drepturile copilului, precum și modalități în care sunt încălcate.
2. Exercițiul poate fi reluat în situații de conflict și în situații reale care implică sentimente puternice.

Exercițiul 8.6. - Pedepsă versus soluționarea pozitivă a conflictului

Obiective	Elevii sunt încurajați să accepte noțiunea de lege și de reguli într-un grup. Elevii sunt capabili să accepte diferențe și să participe la procesele de luare a deciziilor. Elevii își dezvoltă potențialul creativ în soluționarea conflictelor.
Resurse	Set de materiale resursă pentru elevi: „Lista pedepselor”.

Mod de lucru

1. Elevii participă la un brainstorming referitor la forme de pedeapsă. Această introducere în lecție le solicită elevilor să valorifice propria experiență și propriile observații, punându-i în situația de „experți”. Ei pot adăuga deja comentarii.
Profesorul distribuie elevilor materialul resursă „Lista pedepselor”, iar aceștia îl citesc în liniște.
2. Elevii discută în grupuri mici (de trei sau patru membri) pedepsele care au sens și cele care nu au sens.
3. Grupurile împărtășesc rezultatele cu celelalte grupuri (aici este util puzzle-ul; a se vedea exercițiul 5.3).
4. Elevii se întorc la grupurile lor și discută pedeapsa care, dacă există, ar trebui impusă în următoarele situații:
 - Un elev ajunge târziu la școală.
 - Un elev nu și-a făcut tema.
 - Un elev deranjează activitatea din clasă.
 - Un elev jignește un coleg de clasă din cauza originii sale etnice sau a convingerilor sale religioase.
 - Un elev de gen masculin brutalizează o elevă de gen feminin.
 - Un elev este violent în clasă/pauză.
5. Activitate în plen: elevii își prezintă rezultatele.
Discuția finală ar putea aborda următoarea întrebare: există alternative la impunerea unei pedepse (de ex. mediere între făptuitor și victimă)?

Extindere

Elevii joacă o scenă de soluționare pozitivă și creativă a conflictelor în clasă.

Materiale

(a se vedea pagina următoare)

Material resursă pentru elevi

Lista pedepselor

1. Scrierea unei poezii
2. A spune o poveste copiilor
3. Prezentarea unor glume și unor întrebări clasei
4. Zece abdomene pentru înjurat
5. A sta în picioare în clasă, după ore, atâtea minute câte s-au întârziat dimineața
6. A sta în picioare în timp ce se scrie
7. Pregătirea unei lecții pentru clasă
8. O oră de grădinarit
9. Curățarea zonei de recreere
10. Curățarea clasei
11. A fi dat afară de la oră
12. Alergarea de zece ori în jurul școlii
13. Privarea de pauză
14. Lucru suplimentar la una dintre materiile la care există rezultate slabe
15. Plata unei amenzi care contribuie la acoperirea cheltuielilor generale
16. Scrierea unei scuze
17. Alte sugestii ...

Exercițiul 8.7. - Minorități

Obiectiv	Elevii înțeleg că excluderea poate fi rezultatul nu numai al modului în care alți membrii din societate îi văd, dar și al modului în care îi văd membrii propriului grup.
Resurse	Un set de cartonașe pozitive și un set de cartonașe negative pentru fiecare grup. Două foi de flipchart pentru fiecare grup, una care menționează cuvântul „SENTIMENTE”, iar cealaltă cuvântul „ACȚIUNI”. Markere.

Mod de lucru

La începutul jocului, este esențial ca elevii să nu aibă nicio idee despre ce reprezintă ei, în caz contrar ar putea apela imediat la idei preconcepute care ar distorsiona cursul jocului.

Jocul este un exemplu de încadrare atentă și complexă realizată de către profesor. În cadrul strict, elevii au o mare libertate de a dezvolta și de a exprima ideile și experiențele lor.

1. Elevii formează grupuri de patru-șase persoane (preferabil nu mai mult).
2. Fiecare grup primește un set de cartonașe pozitive, un marker și cele două foi de hârtie flipchart. Profesorul le cere să numească o persoană care să consemneze comentariile și reacțiile grupului pe foile de flipchart. Ca alternativă, toți membrii grupului își consemnează propriile reacții.
3. Profesorul le spune elevilor că nu se vor reprezenta pe ei în timpul exercițiului, ci vor acționa ca membri ai unui grup minoritar. Pe moment, ar trebui să întrebe cine sunt, dar și să țină cont că mesaje de pe cartonașe îi descriu pe ei și situația lor.
4. Pe rând, elevii citesc cu voce tare unul dintre cartonașe celorlalți membri ai grupului. Atunci când au citit toate cele șase cartonașe, aceștia scriu răspunsurile lor la întrebarea „Cum vă simțiți ca membru al acestui grup?”, pe foaia intitulată „SENTIMENTE”.
5. Profesorul distribuie fiecărui grup, șase cartonașe negative, iar elevii repetă pasul 4.
6. Profesorul le cere elevilor să răspundă la următoarea întrebare „Ce ați face dacă ați fi într-o situație similară?” Răspunsurile se vor scrie pe foaia intitulată „ACȚIUNI”. Elevii ar trebui să țină cont de faptul că se află încă în același grup care și-a exprimat sentimentele pe prima foaie de flipchart. Poate că ceva ce au simțit sau au scris pe acea foaie i-ar putea ajuta să decidă cum să acționeze.
7. Activitate în plen:
 - Fiecare grup își prezintă restului clasei sentimentele, așa cum sunt acestea scrise în foaia cu titlul „SENTIMENTE”.
 - Atunci când toate grupurile au terminat partea I, profesorul le cere să își prezinte sugestiile scrise pe foaia intitulată „ACȚIUNI”. Clasa ar trebui să identifice acțiuni constructive și acte de violență, precum și diferențe între și în cadrul grupurilor.
8. Profesorul îi întreabă pe elevi cum au lucrat în grup și dacă s-au confruntat cu probleme în efectuarea exercițiului (cooperare, conducere etc.) și ce cred că au învățat din exercițiu: despre ei înșiși, despre reacțiile lor și despre grup. Pot stabili o relație între grupul minoritar pe care l-au reprezentat și alte grupuri pe care s-ar putea să le cunoască?
9. În cele din urmă, profesorul le spune elevilor că grupul pe care l-au reprezentat este grupul *Tinichigilor*, cunoscuți ca rromi sau țigani.

Extindere

Elevii își compară ideile cu cele din *Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială*.⁸ Elevii pot, de asemenea, să exploreze dacă situația descrisă pare să corespundă cu cea din țara lor, ce măsuri sunt luate de autorități pentru a trata problema și care dintre măsurile sugerate de acestea rezultă din Convenție.

Materiale

Set de cartonașe pozitive și negative

Casele noastre sunt diferite față de cele ale altora. Ele sunt speciale, iar nouă ne plac foarte mult. Ne place să păstrăm tradițiile.	Programele TV și presa nu spun adevărul despre noi. Ele afirmă că noi suntem o problemă. Nu ne lasă să spunem versiunea noastră.
Avem multe aptitudini. Facem toate felurile de muncă manuală și meșteșugărească. Activitatea noastră reprezintă o contribuție majoră pentru țara în care trăim.	Unii oameni ne tratează urât și ne atribuie nume urâte. Uneori suntem atacați fără motiv. Mii de oameni de-ai noștri au fost uciși în străinătate, nu cu foarte mult timp în urmă.
În trecut, oamenii noștri au făcut multe acte de bravură. Ne place să ne aducem aminte de istoria noastră.	Nu avem niciodată apă curentă, gunoiul ne este ridicat rar.
Suntem foarte independenți. Preferăm să avem grijă de noi. Nu datorăm nimic nimănui.	Unii doctori nu vor să ne trateze atunci când suntem bolnavi. Ne este greu să ajungem să beneficiem de asigurări sociale.
Ne place să ne adunăm, să povestim și să cântăm. Credem că acest lucru este foarte important pentru a ne bucura de viață.	Oamenii nu ne vor în vecinătatea lor. Unii nu vor să ne dea de lucru din cauza a ceea ce suntem.
Încercăm să trăim lângă familie și prieteni. Avem grijă, foarte bine, de bătrânii din comunitatea noastră. Ne adorăm copiii.	Uneori avem probleme cu poliția și cu autoritățile municipale din cauza locului în care se întâmplă să fim.

⁸ Convenția Internațională privind Eliminarea Tutoor Formelor de Discriminare Rasială, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, la 20 noiembrie 1963. Textul este accesibil pe Internet.

Exercițiul 8.8. - Imagini de război și pace

Obiective	Elevii pot defini aspecte ale războiului și ale păcii. Elevii își dezvoltă capacitatea de a citi imagini. Elevii sunt capabili să își exprime ideile și sentimentele personale despre război și pace.
Resurse	Un grupaj de imagini (incluzând fotografii, desene animate, anunțuri etc.)

Mod de lucru

1. Câteva fotografii sunt expuse elevilor. În mod ideal, fotografiile sunt atârnate pe pereții din jurul clasei sau dintr-un coridor bine iluminat. Elevii ar trebui să poată vizualiza imaginile ca la o expoziție.
2. Elevii au ocazia de a reacționa spontan. Ce imagini reprezintă pacea sau războiul? Profesorul nu insistă ca elevul să comenteze. La sfârșitul acestei etape introductive, profesorul menționează dacă elevii au căzut de acord în comentariile lor sau nu. Diferențele de percepție nu sunt discutate ulterior.
3. Elevii selectează o fotografie care îi atrage în mod deosebit. Aceștia ar trebui să o poată vizualiza îndeaproape dacă doresc. În liniște, ei răspund în scris, la următoarele întrebări:
 - Ce vedeți (descriere)?
 - Care sunt gândurile voastre (reflecție și imaginație)?
 - Care sunt sentimentele voastre (emoții)?
4. În grupuri de câte patru, elevii selectează imagini și formează perechi de imagini contrastante. Ei pot include unele dintre fotografiile pe care le-au studiat în etapa 3, dar pot, de asemenea, să aleagă alte fotografii.
5. Elevii își prezintă selecțiile în plen precum și motivele alegerii lor. Dacă timpul a expirat, fiecare grup ar trebui să prezinte cel puțin o pereche de imagini contrastante.
6. Reflecție. Elevii își exprimă sentimentele și gândurile. Ei pot adresa întrebări despre situațiile la care se face referire în fotografii, iar aceste întrebări ar putea duce la un studiu suplimentar.

Extindere

Același subiect se poate studia în literatură și în pictură. Clasa organizează o expoziție pe teme.

Ilustrații

Introducere

Artistul elvețian Peti Wiskemann a creat ilustrațiile pentru această carte. Acestea exprimă temele cheie ale exercițiilor, prin mijloace artistice, deschizând astfel noi abordări pentru ca elevii să înțeleagă cetățenia democratică și drepturile omului. Următoarele pagini conțin reproduceri ale fotografiilor, în mărime naturală, pentru a fi copiate și prezentate în clasă.

Construirea atmosferei în clasă

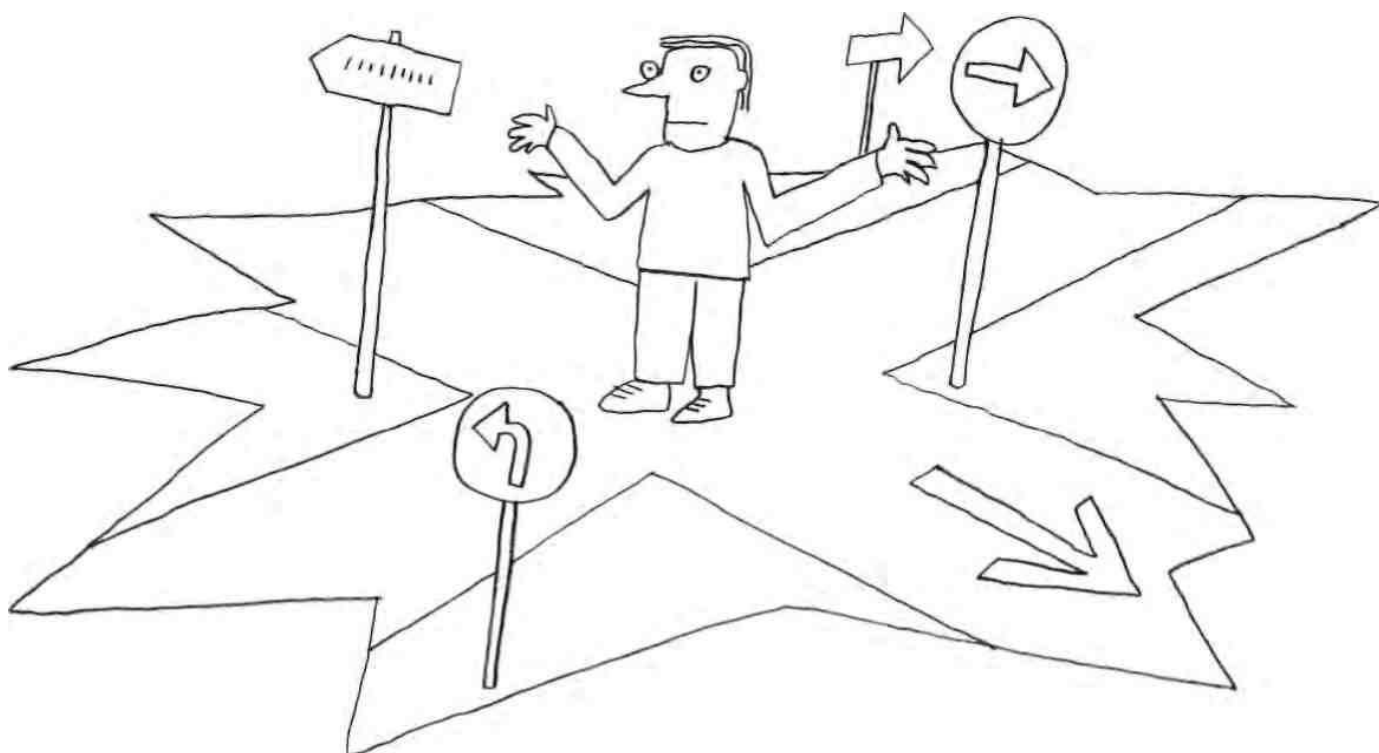
Ilustrație din Capitolul 1

Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului – Volumul VI

Predarea democrației

O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului .

Clarificarea valorilor

Ilustrație din Capitolul 2
Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului – Volumul VI
Predarea democrației
*O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie democratică și
drepturile omului .*

Cunoașterea drepturilor omului

Ilustrație din Capitolul 3
Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului – Volumul VI

Predarea democrației
*O colecție de de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie
democratică și drepturile omului .*

Perceperea celorlalți

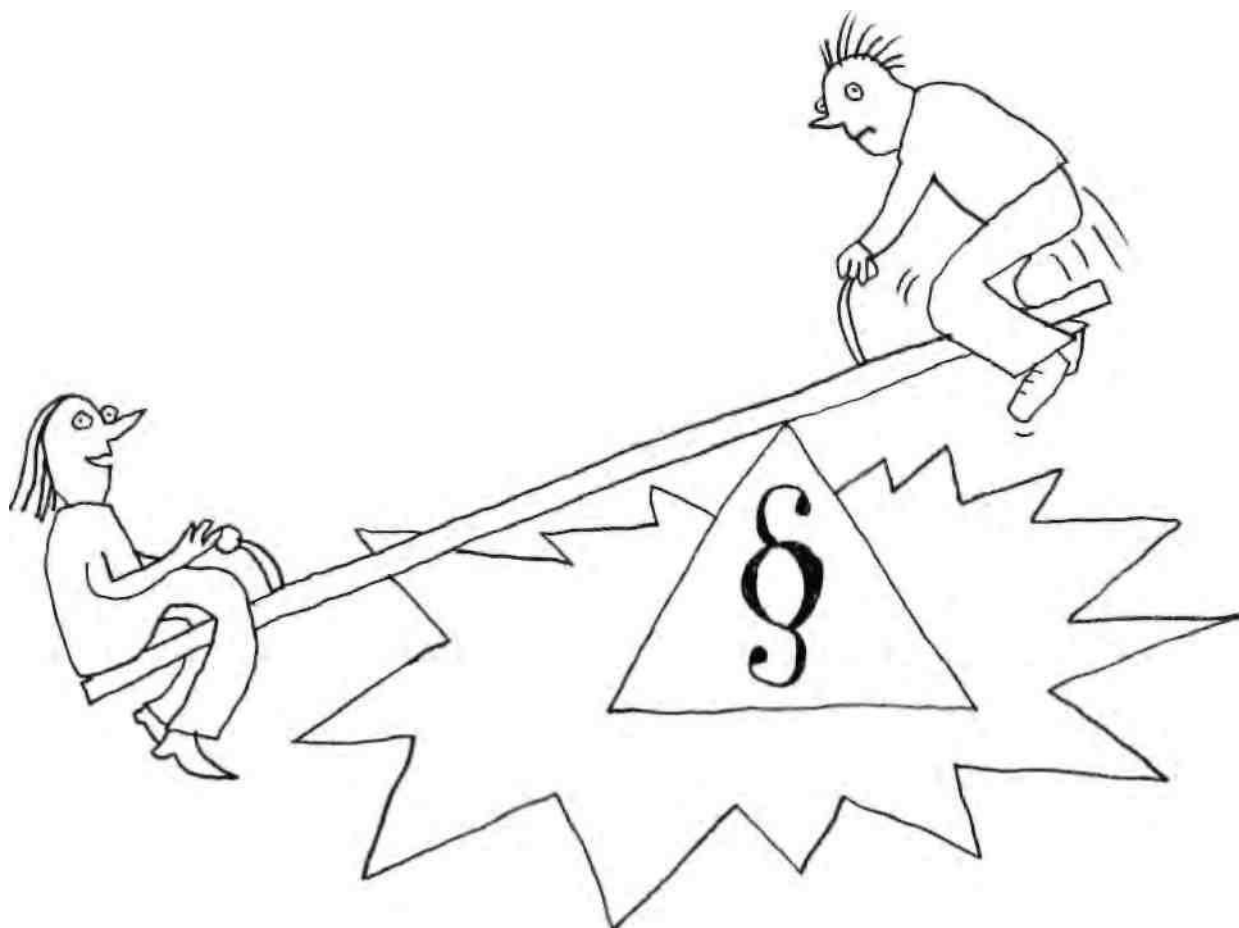

Ilustrație din Capitolul 4
Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului – Volumul VI

Predarea democrației

O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului .

A face dreptatea să funcționeze

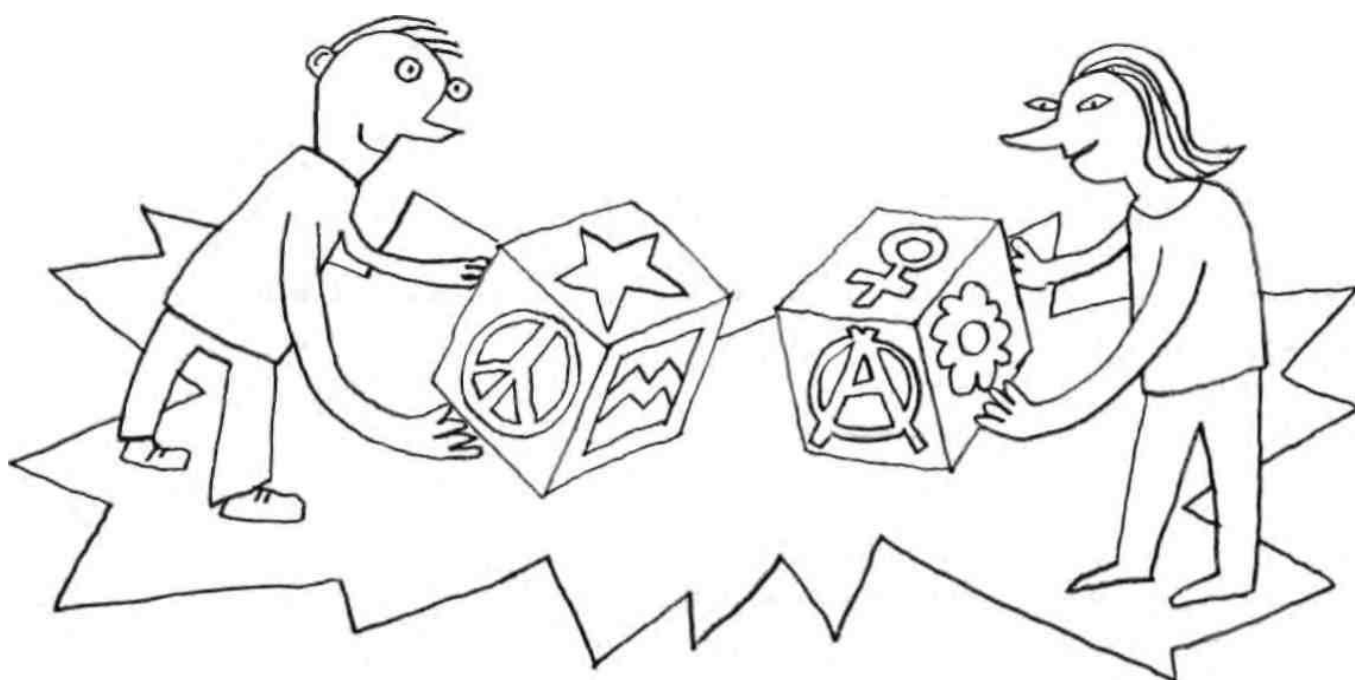
Ilustrație din Capitolul 5

Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului – Volumul VI

Predarea democrației

O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului

Înțelegerea filosofiei politice

Ilustrație din Capitolul 6
Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului – Volumul VI

Predarea democrației
*O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie
democratică și drepturile omului .*

Participare politică

Ilustrație din Capitolul 7

Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului – Volumul VI

Predarea democrației

O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului .

Abordarea conflictului

Ilustrație din Capitolul 8
Educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului – Volumul VI

Predarea democrației
*O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie
democratică și drepturile omului .*

Acest manual al profesorilor conține o colecție de exerciții și modele pentru Educația pentru Cetățenie Democratică (ECD) și pentru Educația pentru Drepturile Omului (EDO) în școli precum și în mediile informale de educație. Aceste modele de predare furnizează cadrul pentru a încuraja elevii să devină activi și oferă exemple și incursiuni în înțelegerea principiilor generale ale democrației și drepturilor omului. Multe exerciții sunt adaptabile pentru diferite grupuri de vârstă, întrucât nivelul reflecției poate varia.

Marea varietate de abordări reflectă faptul că la această carte au contribuit autori din toate părțile Europei. Ei s-au inspirat din surse și tradiții diferite de predare și învățare și au selectat modele pe care le cunosc prin experiență practică și din testarea la clasă. Cu toate acestea, există o înțelegere comună a ECD/EDO care traversează fiecare secțiune a acestei cărți: în ECD/EDO, metoda poartă mesajul. Prezentul manual oferă utilizatorilor șansa de a selecta și încerca diferite tradiții și abordări ale Educației pentru cetățenie democratică și ale educației pentru drepturile omului.

Acesta este volumul VI dintr-o serie formată din:

ECD/EDO Volumul I: *Educație pentru democrație:* Materiale suport pentru cadre didactice privind educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului

ECD/EDO Volumul II: *A crește în democrație:* Activități didactice pentru învățământul primar privind cetățenia democratică și drepturile omului (ECD/EDO)

ECD/EDO Volumul III: *A trăi în democrație:* Activități didactice în domeniul ECD/EDO, pentru nivelul secundar inferior

ECD/EDO Volumul IV: *Participarea la democrație:* Activități didactice în domeniul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului, pentru învățământul secundar superior

ECD/EDO Volumul V: *Explorarea drepturilor copilului:* Activități didactice pentru clasele I-IX

ECD/EDO Volumul VI: *Predarea democrației* -O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului

<http://book.coe.int>
Council of Europe Publishing
www.coe.int

Consiliul Europei are 47 de state membre, care acoperă virtual întregul continent Europa. Acesta caută să dezvolte principii comune democratice și legale bazate pe Convenția Europeană a Drepturilor Omului și pe alte texte de referință privind protecția indivizilor. De la înființarea sa în 1949, ca o consecință a celui de-al doilea război mondial, Consiliul Europei a simbolizat reconcilierea.